

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבה מז/שכ"ז של הממשלה
ג' בסיון תשכ"ז - 11.6.67

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר, א. אבן, ז. ארן, מ. בגין, י. בורג, מ. בנטוב,
י. ברזילי, ח. גבתי, י. גלילי, מ. דיין (עד סעיף 537), ז.
ורהפטיג, י. ישעיהו, מ. כרמל, י. ספיר, מ. קול, ח.מ. שפירא,
י.ש. שפירא, ז. שרף, א. ששון.

נעדרו השרים: י. אלון, פ. ספיר (בחו"ל).

י. עוזאי - מזכירת הממשלה
רב אלוף י. רבין - הרמטכ"ל (בסעיף 535)
י. הרצוג - המנהל הכללי, משרד ראש הממשלה

סדר היום: 535. סיום הקרבות בין ישראל לבין מצרים, ירדן וסוריה
536. מעמדה של ירושלים המאוחדת
537. המצב המדיני
538. צירוף חברים לוועדת המל"ח
539. תיקונים מס. 1 ומס. 2 לחוק התקציב לשנת 1967/68
540. יחסי הכלכלה עם השטחים המוחזקים בידי צה"ל
541. הצעת חוק בדבר חנינה חלקית

535. סיום הקרבות בין ישראל לבין מצרים, ירדן וסוריהראש הממשלה ל. אשכול:

אני פותח את הישיבה.

רבותי, תרשו לי לפתוח בכמה משפטים, שהם בוודאי אינם ממצים את העניין. לפי הצעתו של שר הבטחון ימסור אחר כך הרמטכ"ל פרטים לעצם העניין.

רציתי לומר בשביל הימים הבאים, כי הישיבה הזאת היא בעיני, ואני בטוח שגם בעיניכם, מכובדת מהרבה ישיבות של הממשלה שהיו לנו במשך שנים. לא היה לי פנאי לעיין עכשיו בפרוטוקולים של הימים הגדולים במשך תשע עשרה השנה של המדינה, של ימי הכיבוש, המאבק והקמת המדינה. אבל נראה לי כי לאור מה שקרה במשך שבוע ימים זה בחיי המדינה הזאת, מותר לי להגיד שזו הישיבה המכובדת מכל הישיבות. בימים אלה ראיתי באיזה מקום שמישהו אמר על המדינה שהיא נולדה מחדש. אינני יודע אם אפשר להיוולד מחדש, אבל בוודאי שאפשר לצמוח, לגדול ולהתרחב, וזה יותר קרוב למציאות הגורלית שבה אנחנו נתונים.

היו אלה ימים הרי עולמנו מחדש, וטוב לסכם שהיה זה ממחצית חודש אייר ויום העצמאות עד השבת הגדול של חודש סיון, אם מותר לי להשתמש בביטוי הזה, אני בטוח שאין בזה חילול.

אם אתם זוכרים הרי ביום העצמאות החלה האינבזיה של נאצר לחצי האי סיני, וזה לקח לנו שניים שלושה שבועות של הסתכלות והתנבאות, אבל לא רק אנחנו, בעולם כולו לא הבינו, היו הערכות שונות, ואחר כך החלה גם התגייסות פיזית, התכוננות והכשרת הקרקע - מדינית ודיפלומטית. אז החל הגיוס של עשרות אלפי אנשים, כל יום יותר במידה שראינו והערכנו את כל העניין.

ובסך הכל היו לנו ששה ימי לחימה. בדיוק לפני שבוע, אם אתם זוכרים, בדיוק בשעות אלו קיבלה הממשלה החלטה שההיסטוריון יציין אותה בוודאי כאחת מן ההחלטות הגורליות של העם היהודי בכל הדורות. אז הוחלט לפעול ללא דיחוי, כאשר ראינו לאן נושבת הרוח, כאשר ראינו את ההתנהגות והיחסים של המעצמות הגדולות ממערב וממזרח, גם אלה שבלבם רחשו לנו טובה רצו לעזור ולא ידעו איך, ואלה שבלבם מראשית הזמנים דיברו אתנו רק קשות. אז החלטנו, בכפיפות לשיקולים צבאיים בלבד לגבי העיתוי, לפעול כדי להסיר מעל ישראל את איום ההשמדה שנשקף לה כתוצאה מריכוז צבא אדיר בסיני, אשר נערך לפעולה. אז יפתה הממשלה את כוחם של ראש הממשלה ושל שר הבטחון להחליט איך וכיצד לפעול.

אני חושב שבכנסת תהיה בוודאי אפשרות לסקור את העניין בהיקף יותר גדול, היום ברצוני לעמוד רק על מספר נקודות:

(א) הובסו צבאותיהן של מצרים, ירדן ושל סוריה, על פי הסדר הזה שאמרתי, כשיצאנו למערכה נגד מצרים, לא היה ברור אם ירדן תצטרף להתקפה על ישראל. עד יום ה' הובסו צבאותיהן של מצרים ושל ירדן ושלטנו בסיני ובגדה המערבית. כל הזמן יש לי רצון לומר את הפסוק או את המשל, שהוא לא בדיוק מתאים, "יצאנו לחפש אתונות ומצאנו מלוכה".

המערכה העיקרית עם סוריה החלה רק ביום שישי בבוקר, והיה זה מירוך זמן מתוח בין התקדמות כוחותינו לבין נסיונות הבלימה מצד האו"ם ומצד המעצמות, מפני שעלינו על הגל והיו כאלה שהיה להם קשה לבלוע את הדבר, ואנחנו חיינו עם שעון ביד, במירוך בינינו ובין ניו-יורק. שר החוץ שוב היה שם ובינתיים חזר, ואני שאבתי ממנו השראה שאפשר "אריינכאפן", אולי נשיג לעצמנו עוד יום יומיים במירוך עם הזמן.

שנית, הנצחון הצבאי הינו ללא תקדים במערכות ישראל וייתכן כי אין לו אח ודוגמה בתולדות העולם.

לגבי אבידותינו, פה אני מתקשה לומר, עוד אינני יודע את המספרים המדויקים, אבל אם לומר שהן היו קלות יחסית, אולי זה גם כן חילול הקודש, כי מאות הרוגים זה מאות עולמות, כל אדם הוא עולם בפני עצמו. ויש לנו בוודאי יותר מאשר מאות פצועים.

נקודה נוספת, זו הפעם הראשונה מאז קום המדינה אוחדה ירושלים ויהודים יכולים להתפלל ליד הכותל המערבי, ליד קבר רחל ולבקר במערת המכפלה.

בפעם הראשונה מאז קום המדינה הוסר האיום הבטחוני על ישראל מצד הגדה המערבית, וכאן אני נזכר בלטרון, שהיתה בשבילנו מושג, כי בזמן עלה לנו השטח הזה בדמים רבים, אם כי הוא נשאר בצד השני.

בפעם הראשונה מאז קום המדינה הוסר האיום על בטחון ישראל מצד הרמה הסורית. וכאן אינני יכול שלא להזכיר את השליטה על רשת המעיינות, כאשר התקרבו לבאניאס וברגל אחת היינו ליד מוחייבה, ליד מאגר המים הגדול של הירדן. אולי אסור עוד לפי שעה לדבר על התוצאות, ובאיזו מידה ישמשו לנו מעיינות המים האלה, אבל אין לי ספק שבידינו עכשיו שתי נקודות חשובות, חוץ מזה שהרחקנו את התותחים ואת המרגמות למרחק של 20 קילומטר מהיישובים. רק אתמול ביקרתי עוד הפעם באחדים מהם, ולאחד מהם - אודה ולא אבוש - לגדות, היה לי קשה להיכנס עוד הפעם, כי שמעתי מאנשי הסביבה שהישוב "נטחן" ממש.

וטוב אולי שגם זה יירשם, שבשנים האחרונות שמנו לב במיוחד והשקענו הרבה להקמת מיקלטים לאיש, לאשה, לזקן ולטף, גם ביישובים שלנו שעל הגבול, וגם ביישובים הגדולים כמו קרית שמונה, ובשנה זו דאגנו למיקלטים גם בטבריה, כאשר התחלנו להרגיש שאולי מצפון תיפתח הרעה. כאשר הסורים

התחילו לפעול בצד זה של הגבול.

ואולי כאן אגיד עוד איזה דבר, כי המלחמה הוכיחה, כי מי שהתנבא על אופיו של הדור הצעיר בישראל, כאשר הגיעה שעת מבחן, הוא הוכיח את עצמו.

ברצוני להגיד משהו שכבר נאמר, שבועיים שלושה השבועות הראשונים, שבהם לא קפצנו מיד לתוך המלחמה, לפי מיטב הכרתי, והדבר מתגבש יותר מיום ליום, ודווקא מה שסוריה עשתה אתמול נתן הוכחה נוספת, ואם כי זה עוד בוויכוח בפורום הבינלאומי ובינינו לבין עמים אחדים, הדבר עוד יוכיח את תבונתו ואת צדקתו.

ועוד דבר, וזאת אני מעמיד למבחן בפני שר הבטחון והרמטכ"ל, לו בימים אלה פתחנו במלחמה או הקדמנו לפתוח במלחמה, ייתכן שנאצר לא היה מכניס בבת אחת כמעט את כל חילו ואת כל רכושו, על כל שריוניו, ואולי גם לא היינו מספיקים לחסל את כל חיל התעופה. אם כי זה דבר שנאמר שאפשר לעשות אותו ביום אחד, הנה זה נעשה בשעות אחדות. אבל ייתכן שאת כל החילות והפרשים של פרעה לא היה מספיק להכניס לסיני, ואז היה נשאר עם הדברים האלה בצד השני.

ברצוני להגיד לכם, חברי הממשלה, כל ימי שירותי כראש הממשלה וכשר הבטחון, אודה ולא אבוש, חששתי שנגיע ליום בו ניאלץ להילחם טנק מול טנק ואדם מול אדם, על כל אוייבינו יחד. יעיד הרמטכ"ל, ואני חייב להודות פה, לא אגיד נצחוני בני, נצחוני הרמטכ"ל, ואלפי המפקדים שניסו להוכיח באותות ובמופתים, במפות ובהסברים - חלק מהחברים כאן היה במטה וראה זאת, היתה נכונות והיתה הכנה לכך, שיכול לקרות כי ביום אחד, אחת ממדינות ערב תתחיל ואז כולם יקפצו על העגלה. זה התקיים ולמרות הכל, עם כל ההערכות שהיו לנו, אם פגענו ביוקרתו של נאצר, אם הפסגות בצפון מתרככות, ובכל זאת לבנון התחכמה והתחמקה באיזה אופן שהוא, שלא להיכנס לעניין.

החברים בוודאי זוכרים שבזמנו היה דיבור, ואינני אומר זאת חס וחלילה לשם קנטור, היה בזה משום הבעת צער ודאגה, אבל היתה פעם נימת דיבור כזו, שלאחר מלחמת הקוממיות נשארו דברים שהם בבחינת בכייה לדורות. אמנם מאז לא עברו דורות, ואפילו לא דור שלם אחד, כי על פי הסוציולוגים דור זה שלוש שנים שנה, לא עברו דורות וכל זה תוקן. כל הפגימות תוקנו. היה זה יומו הגדול של צה"ל, צבא העם. וכפי שאמרתי, עוד ידובר ויסופר. כיום מותר להגיד, נצחנו במלחמה ועכשיו בעצם מתחילות דאגות השלום, דאגות השלום הקבוע. מי יתננו תושיה, חכמה ובינה איך להסתדר עם כל הרכוש הזה, ואינני מתכוון רק לרכוש דלא ניידי. עם כל ההצלחה בשדות הקרב יש צורך בהרבה חכמה ובינה, כי גם בעיות השלום מלוות בהרבה שאלות קשות. ואנחנו לא "עם לבדד ישכון", אם כי בשעה קשה וברגע קשה בכל זאת נוכחנו שאנחנו לבדנו. אינני מבטל בזה את כל העזרה שקיבלנו במשך כל השנים טיפין טיפין, אבל בשנים האחרונות קצת יותר, כדי להיות מה שהננו.

כאשר הגיע מצב החירום לשיאו - פה אני בוודאי לא מחדש - הורחבה הממשלה למען קיום ממשלת ליכוד לאומי. ברצוני לציין כי הממשלה, ובתוכה ועדת השרים לענייני בטחון, ואנחנו חיים כבר כממשלה מורחבת למעלה משבוע ימים, דומני שעמדנו במבחן ההנהגה הלאומית. בטוחני כי תוך ליכוד לאומי נקדם את פני המבחנים המדיניים הצפויים לנו, כאשר אנחנו ערוכים להבטחת פירות הנצחון וחותרים לשלום. ואני בטוח שזו בשבילנו לא מילה ריקה. עכשיו בוודאי לא, כאשר כל הזמן פנינו לשלום ועינינו צופות לשלום.

אינני יכול לסיים דברי אלה מבלי להזכיר - וכולנו יודעים זאת - ששיכלנו בנים ובנות (חברי הממשלה קמים על רגליהם). לא אומר את המספר, כי עוד איננו יודעים בדיוק. נשלח מפה תנחומים למשפחות. תהילת נצח לאלה שנפלו על קידוש השם, על קידוש העם והמולדת. הם ציוו לנו ולדורות הבאים את החיים. נשלח תנחומים להורים, לרעיות, לבנים ולחברים (חברי הממשלה יושבים על מקומותיהם). נשלח מכאן גם ברכת החלמה לפצועים והשתתפות וגאווה להורים של הבנים הנופלים המתגאים בחלקם, עם כל הכאב הצורב בלב.

ראיתי לנכון בישיבה הראשונה אחרי הנצחון לומר דברים אלה, אם כי אולי זה לא נחוץ, זה משונה להגיד, אבל מלחמה אינה נחוצה לאף אחד. אבל כאשר נאלצים לעשות זאת, הרגשתי שהבחורים שלנו מרגישים עצמם נוצקים מחדש בכור ההיתוך, ויש להם ההרגשה שבידיהם נתחולל הפלא. ראיתי את הבחורים יוצאים בשיירות גדולות עם טנקים לגבעות, ולמרות ההפצצות ראיתי שהם מרגישים היטב כי הם הופכים לעם שנאבק ונלחם על המולדת. ביקרתי גם בבית חולים שדה, וראיתי את הפצועים, גם אלה שפצועים קשה ורתוקים למטה, וכל אחד מהם מצביע על שכנו שהוא פצוע יותר רציני מאשר הוא עצמו... יצאתי גם בלב דווי, אבל גם בגאווה.

ברצוני להגיד מלה של הערכה וגאווה לעם במדינה, הערכה לגל ההתנדבות ולהבנה בעולם. כל אחד רואה זאת בעצמו. לא אשכח את הקריאות שליווני מהמכוניות ומהשריונים. כאשר ביקרתי באחד המקומות, הכניס אחד האנשים את ראשו למכונית ואמר: "אם תחזירו חלק מהשטח ששיחררנו, אני עוזב את הארץ".

אני באותו רגע חשבתי דווקא על הרכס של סוריה, כי בעצם לא היה לנו עניין לקחת חלקות אדמה, כי אם להרחיק את הסכנה של הפצצת היישובים ולהבטיח לנו את מקורות המים, שהם לעיתים לא פחות חשובים אצלנו מהקרקע עצמו.

אין לי ספק שאנחנו בכנסת צריכים למסור סקירה על מה שנעשה, אם השבוע או בשבוע הבא, אם עד אז נצליח להתייעץ ולשוחח בינינו כדי להחליט מה אנו אומרים כלפי העולם ומה לא אומרים, כי גם זה חשוב.

בזה גמרתי את דברי ההקדמה שלי, ואבקש עכשיו את הרמטכ"ל לתאר לנו את אשר אירע במשך ששה הימים האלה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

מברך ברכה "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

קריאות "אמן"!

הרמטכ"ל י. רבין:

המצב ההתחלתי במצרים היה - נדמה לי שסופר פה - שהיתה להם דיביזיה אחת כאן, בציר החוף - (תיאור (1) על המפה), דיביזיה באל-עריש, דיביזיה פלשתינאית כאן, ברצועה - (תיאור על המפה), ועיקר השריון נמצא בכיוון זה, ביר-גפגפה - תמדה (תיאור (2) על המפה), כתוצאה מפעולת הסחה שאנחנו עשינו עוד עשרה ימים קודם על מנת לרתק אותו כאן, באיזור כונתילה (תיאור (3) על המפה), לפני שדיביזיית השריון הגיעה, כאשר חשבנו לתקוף יותר מוקדם. סך הכל היו להם כאן: הדיביזיה ה-7; דיביזיה פלשתינאית; הדיביזיה ה-2, ה-3, ה-6 וה-4 (שריון), וכן כוח בשארם אשייד.

עיקר המהלכים היו בנויים על ריתוק כוחות מכאן, באיזור כונתילה, (תיאור (4) על המפה) ומאמץ עיקרי לפתוח ציר צפוני וציר מרכזי. הצירים היו: ביר גפגפה; ניצנה, איסמעיליה, רפיח, אל-עריש והתעלה. השלב הראשון היה השלב הקשה, כי הוא היה קשור בשלב הבקעה. מה שמסומן כאן על המפה בכחול בוצע ב-5 וב-6 לחודש. השלב השני היה פתיחת שני צירים כאן (תיאור (5) על המפה) והיתה התפרצות למרחבים נוספים שנתנו אפשרות לתמרון.

לנו היו כאן 5 חטיבות שריון, מהן 2 פעלו כאן, בציר אום-כאתף - אבו עגילה - (תיאור (6) על המפה) - ו-3 כאן, בציר ביר-לחפאן - ג'בל לבני. בציר הצפוני פרצה זרוע אחת לעבר רפיח וזרוע שנייה של הכוחות לעבר אל-עריש. בציר המרכזי החלו הפעולות מכיוון ניצנה לעבר אום כאתף ואום-שיחאן, ובציר הדרומי לעבר כונתילה.

בין ה-7 ל-8 לחודש ניתנה פקודת נסיגה לכוחות המצרים, כאשר כוח השריון ניסה לעצור אותנו על הצירים בשטח נוח יחסית לנסיגה בין ואדי אמלס לבין ביר גפגפה.

הקרבות היו קשים לכל אורך החזית. פה, באיזור ביר לחפאן, ג'בל לבני ובגפגפה - (תיאור (7) על המפה) - היה אחד הקרבות הקשים של השריון. באותו יום או בערב שבין ה-7 ל-8 בחודש נתן נאצר את פקודת הנסיגה לכוח שהיה בשארם א-שייך, ואז הועבר כוח שלנו בהליקופטרים ובמטוסים לעבר שארם-א-שייך.

השלב האחרון היה הגישה לתעלה, דרך מעבר המיתלה. אלה היו המהלכים היבשתיים, שקדמה להם המכה האווירית של חיל האוויר שלנו על חיל האוויר המצרי על כל מיתקניו, וזו היתה באמת מכת מחץ ממש מעולה מאד שהרסה את מרבית המטוסים, ושיתקה את כל אפשרויות הפעולה האווירית של חיל האוויר המצרי.

כל ההתקדמות הזאת, וקצב ההתקדמות, באה כתוצאה מהשליטה האווירית ומהפעולה האווירית שמנעה כמעט כל יכולת תמרון של כוחות היבשה בתוך שטח סיני.

בשלב מאוחר יותר של היום הראשון נכנסו הכוחות מאחור לרצועת עזה, שהשתלטות עליה היתה יחסית קשה. כפי שאמרתי, אין לנו עדיין נתונים מדויקים כמה טנקים נשארו, ההערכות נעות בין 400 ל-600 טנקים מצריים, אשר נפגעו או נשארו בשטח, אבל אינני מוכן היום לומר מספרים.

באשר לקרב האווירי - באותו יום נכנסו לפעולה גם חיל האוויר הירדני וגם חיל האוויר הסורי, וגם הם הושמדו באותו יום, כולל הבסיס הקדמי של חיל האוויר העיראקי ב-H3.

סיכום האבידות, עד היום הזה, של המטוסים, לפי

הנתונים שיש בידינו, הוא: 452 מטוסים שלהם נהרסו. 388 מצריים; 61 סוריים; 24 ירדניים; 23 עיראקיים וגם מטוס לבנוני אחד אשר או שנקלע לשם במקרה או שהתקרב לגבול.

האבידות שלנו במטוסים, כולל אלה שהשתתפו בסיוע

ההתקפי לכוחות היבשה - 46, מכל הסוגים: 9 מיראז'ים; 4 ווטורים; 9 סופר מיסטר; 7 מיסטרים; 11 אורגאנים ו-6 פוגות. מטוס נורד אחד נהרס בהתקפה הירדנית על כפר סירקין.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

מה האבידות בטייסים?

הרמטכ"ל י. רבין:

אינני מוכן לתת כרגע מספרים סופיים, אבל ההנחה

היא שיש 11 הרוגים, 20 נעדרים, מהם חלקם שבויים. ידוע לנו שטנקים מצריים עדיין מסתובבים בשטח.

בגדה הירדנית היו שבע חטיבות רגליות וחטיבת

שריון אחת. כאשר ירדן התחילה בשלב הראשון בכניסה לארמון הנציב ובהפגזת ירושלים, ויותר מאוחר בהפגזת שדות התעופה והישובים לאורך כל הרצועה, ניתנה הוראה על ידי שר הבטחון בשלב ראשון לכתר את ירושלים ולקחת אותם הקטעים אשר בלקיחתם יכולים למנוע הפגזת תל-אביב ושדות התעופה.

התפתחות המהלכים באופן כללי היתה, שב-5 וב-6

בחודש התקדם כוח משוריין ורגלי, אשר הגיע לג'נין ולאותם השטחים אשר שולטים על רמת דוד, ובאזור ירושלים בדרום ובצפון העיר. (תיאור 8) על המפה). ב-5 ביוני התקדם הכוח הזה ולקח את שכם, כוח שני את רמאללה ואת לטרון והתקדם לכיוון דרום. ב-7 וב-8 בחודש המשיכו הכוחות להתקדם והשלימו למעשה את כל כיבוש הגדה ופיצוץ הגשרים לאורך הירדן.

לפי הירדנים הם איבדו שלוש וחצי עד ארבע חטיבות

ועיקר השריון של חטיבה 40, וכמה גדודי שריון. נתונים מדויקים עדיין אין לנו. בהר חברון יש פלוגת טנקים שלמה שנעזבה ובאזור ג'נין גם כן פלוגת "פאטונים" שלמה. אני מדבר על השריון שנעזב ולא נפגע.

חלק מהכוחות הצליח לעבור את הירדן. החטיבה

המשורינת המצרית הצליחה לעבור את נהר הירדן.

בגיזרה הסורית היו חמש עד שש חטיבות רגליות,

בהתחלה בעצם לא היה ברור לנו היכן נמצא כוח השריון. התברר שפלוגה ממוכנת אחת היתה בדרך לירדן, ויתר כוח ההלם היה בין דמשק לבין קונטרה.

המהלכים העיקריים פה היו - נדמה לי שבשעתו,

בוועדת השרים לענייני בטחון, הם הוצגו - בשלב הראשון בגיזרה הצפונית על מנת לסגור על הרכס הזה, לפי מה שמסומן כאן על המפה, זה הקרב של היום הראשון, שהיה קרב קשה מאד, כי הוא היה קשור גם בעלייה ברכסים וגם בהתגברות על מוצבים מבוצרים, אם כי הסיוע האווירי גם פה מילא תפקיד ממדרגה ראשונה.

בשלב מסויים אתמול הובחנה ההתמוטטות. הכוח

הצפוני הזה (תיאור 10) על המפה) הוא בעצם בהליכתו על קונטרה מוטט את כל המערך הזה, משום שהוא (חטיבה 8 ו-37) נמצא בין עיקר המערך ובין הבירה, ותפקיד המערך הוא להגן על הגבול והדרך המובילה לתוך הבירה. בהמשך הקרבות אתמול, כאשר

הובחנה ההתמוטטות, הוכנסו שני כוחות שפעלו פה (חטיבה 8 ו-37 (תיאור (11) על המפה), לכיוון קונטרה, ויתר הכוחות השלימו את סגירת הציר שנקבע כגבול ללקיחה, הציר של אל-חמה, בוטמיה, קונטרה, מסעדה והבאניאס, כולל הקטע שמעל משק-דן (ציר בנאס עבסיה (תיאור (12) על המפה) ומוצב מוחייבה.

הפתיחה של הציר הזה, בין קונטרה ומשמר הירדן,

נעשתה בעיקר מלמעלה למטה.

תמונת המצב היום היא למעשה כל השטח שנמצא עד

נהר הירדן, כאשר גבולנו כולל את האי טיראן (תיאור (13) על המפה), וכאשר אנחנו נמצאים לאורך הציר המקביל לתעלה מזרחה, בערך על גדות התעלה.

שר השיכון מ. בנטוב:

בינינו ובין התעלה אין כוחות מצריים?

הרמטכ"ל י. רבין:

כמעט שאין.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

גשר בנות יעקב הוא בידינו?

הרמטכ"ל י. רבין:

בוודאי, גם גשר בנות יעקב וגם כל האיזור שעד

קונטרה.

שר השיכון מ. בנטוב:

מה נשאר מהכוח המצרי, הכוח הסורי והכוח הירדני?

הרמטכ"ל י. רבין:

החטיבה הממוכנת שהיתה באיזור הירדן נעה בציר הזה, גב ההר (תיאור (14) על המפה). באשר לחיל האוויר, אני חושב שבאופן פרקטי הוצאנו אותם מהשימוש; מרבית הכוחות שהיו בחזית וחטיבת שריון אחת שבאה לעזרה נפגעו, כל הכוחות הנסוגים או המתקדמים על הצירים שמדמשק, דרך הקו שמקביל ל"אצבע", בערך 15 ק"מ מדמשק ודרומה, הכוח שנע שם כל הזמן הותקף על ידי חיל האוויר.

השר י. ספיר:

האם יכולה להיות הערכה, אפילו במשך הזמן, כמה זמן הם יצטרכו, כדי לבנות איזה שהוא יסוד של כוח שיחזיר אותם למצב שבו הם היו קודם?

הרמטכ"ל י. רבין:

אני חושב שאפשר לומר שצבא המצרי, חלק נכבד מהצבא הירדני והשריון הירדני, ולפחות מחצית הצבא הסורי - הובסו. אינני מאמין שההתאוששות יכולה להיות מהירה, אבל לא הייתי רוצה להתנבא. חילות האוויר קיבלו מכה חזקה, אם כי מספר הטייסים שנהרגו כרגע לא ידוע. מתוך למעלה מ-400 מטוסים שהושמדו, חוסלו באוויר 50.

שר המשטרה א. ששון:

האם הם קיבלו עזרה כלשהי מאלג'יריה, כי אלג'יריה בשידורים מתפארת שהיא הגישה עזרה?

הרמטכ"ל י. רבין:

הם קיבלו מספר מטוסים מאלג'יריה, ועד כמה שידוע לנו, כמה טנקים הובטחו או שהם נמצאים בדרך מאלג'יריה למצרים, אינני מתאר לי שאלה מספרים גדולים.

שר המשטרה א. ששון:

אנחנו נכנסנו לקונטרה, או שאנחנו נמצאים מחוץ

לקונטרה?

הרמטכ"ל י. רבין:

אנחנו בתוך קונטרה.

שר השיכון מ. בנטוב:

מה המצב ביחס לשבויים?

הרמטכ"ל י. רבין:

המספרים שיש לנו הם מוקדמים עדיין, ולא הייתי רוצה לומר אותם, כי זה עדיין לא מבטא את הכל. עד היום יש לנו 4,000 שבויים שנמצאים אצלנו במיכלאות, אבל יש כל מיני יחידות שיש להן שבויים, ועדיין אין

שליטה מרכזית כזו שאפשר להגיד מספרים מדויקים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

בתוך 41 השבויים, האם מחוץ לטייסים יש גם

שבויים אחרים?

הרמטכ"ל י. רבין:

שישה אנשים משייטת 13 שחדרה לנמל אלכסנדריה

וביצעו פעולת חבלה. המצרים מודים בטיבוע סטיל אחד, ואנשי השייטת הזאת הם שבויים. עד כמה שידוע לי, אלה השבויים היחידים מחוץ לטייסים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

האם הזהירו אותם שלא יגעו לרעה בשבויים שלנו?

אני חושב שזה כדאי.

הרמטכ"ל י. רבין:

יש טיפול מיוחד בנושא השבויים.

שר השיכון מ. בנטוב:

לפי ההערכה של כמה אנשי צבא שהיו להם בסיני,

ומספר השבויים, האם בכל זאת מרבית האנשים הספיקו להסתלק?

הרמטכ"ל י. רבין:

בסיני עדיין יש הרבה מאד חיילים מצריים. אינני

יכול כרגע להעריך את מספר ההרוגים שלהם, כי כאשר חיל האוויר שלנו ירד על השריון שלהם היו שם מאות אם לא אלפי הרוגים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מבין שאין כאן מקום לוויכוח, הגענו ברוך

השם בעזרת חיילי ישראל להישגים כאלה, שאפשר לומר רק דבר אחד: "לך דומיה תהילה". זה שלא מדברים יותר מדי, זה רק מחזק את התהילה בכל מה שקרה.

בהזדמנות זו אני רוצה להציע משהו. ביקרתי עם

חברי הממשלה בעיר העתיקה, ונפגשתי גם עם האלוף חיים הרצוג, הוא אמר לי שהמצב בעיר העתיקה דורש קביעת איזה שהוא סידור, אחרת עלולים להגיע לקטסטרופה. אני מבין שגם שר המשפטים עומד להציע אותו הדבר שמציע האלוף הרצוג, לחבר את שני החלקים לעיר אחת, ולגבי המקומות הקדושים להקים ועדה של נציגי הדתות השונות שהם יפקחו על העניינים. למען שנוכל תוך יום יומיים לסדר את הדבר, אני מציע שתוקם ועדה של שלושה אנשים, שתכין את הדברים, למען שמשרד הפנים יוכל להכריז על חיבור שני החלקים ולפרסם את העניין ברבים על ידי פירסום ב"רשומות" שלנו, כפי שאנחנו עשינו כבר פעם במקרים אחרים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

בעניין ירושלים אנחנו נדון היום לחוד. אני

רוצה לומר לרמטכ"ל: התודה נתונה על ידך ועל ידי שר הבטחון לצבא כולו.

(הרמטכ"ל עוזב את הישיבה).

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אני שומע מכל הצדדים, גם בפנים וגם בחוץ, ששואלים כיצד תיקרא המלחמה הזאת. אני רוצה להציע שם: מלחמת קיום לישראל.

שר המסחר והתעשיה ז. שרף:

בשביל מה נחוץ שם?

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

לדעתי נחוץ שם, ואני מעלה דבר זה לדיון, אינני

רוצה כרגע לבסס זאת.

בוועדת השרים לענייני בטחון העליתי הצעה זו של הקמת ועדה למטרות השלום של מדינת ישראל, ברצוני לשאול האם תיבחר ועדה כזאת היום? אני חושב שכעבור יום-יומיים נעמוד בפני התקפות מחץ מדיניות, וחשוב שנבהיר לעצמנו עד כמה שהדבר ניתן את המהלכים הראשונים בעניין זה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

שאלה זו התעוררה לפני כמה ימים, ובהתייעצות אמש אמרתי שאני אציע הצעה, אבל עוד לא הספקתי להכינה. אולי בחג השבועות נתפנה למחשבה על העניין, ייתכן שנצטרך לקיים ישיבה נוספת באמצע השבוע, שנקדיש אותה לדיון זה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

נתפרסם בעתונות, ועכשיו אני יודע שאמנם זה כך, שהקימונו שני מפקדי כוחות, שני מושלים צבאיים, עכשיו זה נקרא "מפקד כוחות הצבא", אחד בשביל הדרום, עזה וסיני, ואחד בשביל הגדה המערבית.

אנחנו גייסנו מספר משפטנים גם של משרד המשפטים, היועץ המשפטי וחברים אחדים, היועץ המשפטי של משרד הבטחון והפרקליט הצבאי הראשי, וסיכמנו הצעה שהבאתי אותה בפני ראש הממשלה, שיש לחלק וצריכים להיות לא שני מפקדי כוחות הצבא, כי אם ארבעה, כי לא הרי סיני כהרי עזה, ולא הרי הגדה המערבית כולה כהרי ירושלים. ירושלים איננה חלק של הגדה המערבית או אחת הערים סתם, כמו קלקיליה, ג'נין או שכם; לגבי ירושלים לא יהיה אותו טיפול. סיני אף פעם לא היה חלק טבעי של ארץ ישראל, ועזה היתה חלק טבעי של ארץ ישראל, וצריך להיות טיפול אחר. לכן רצוי שיהיה ממשל נפרד.

סיכמנו שצריך להקים ארבע נקודות ממשל עם מושלים או מפקדי כוחות לכל אחד מהמקומות האלה. המושל הצבאי לירושלים יהיה נחוץ זמן רב, אפילו אם נעשה סיפוח מיידי של ירושלים העתיקה, כי השאלה איננה רק משפטית, ואיננה שאלה של אדמיניסטרציה שהיא לקוייה בירושלים העתיקה, אבל אין לי ספק שהדבר נחוץ לקראת הדיון הכללי שראש הממשלה מקווה לקיים אותו - והייתי מפציר בו לקיים אותו שעה אחת קודם, כי אנחנו כבר נמצאים במצב ששרים פה ושם מצהירים מהן מטרות השלום שלנו, וצריך שתהיה מטרה אחת; על כל פנים על ידי הממשלה, צריכה להיות הסכמה ולא דיבור נפרד.

ביחס לירושלים יש צורך בקיום ממשל צבאי במשך זמן ניכר, כי אני חושב שבזמן שאנחנו פה יושבים ושוקלים, הצבא כמובן עושה את שלו, אני חושש שאנחנו עכשיו נכנסים ל"תקופה וייטנאמית", כי יש עכשיו אפשרות לפעולות גרילה מצד שוקיירי. יש להם עכשיו שטח די גדול ואין שום ביקורת על זה. אני התעניינתי ושאלתי היום אם יש להם תעודות זיהוי, התברר שיש להם תעודות

זיהוי, אבל אין שום איסור על אדם, שאצלו כתוב בתעודה שהוא תושב ירושלים, להימצא בשכם או בחברון. כלומר, יש להם אפשרות של תנועה חופשית, וברור לכל שדבר זה עלול להיות מסוכן.

ביחס לירושלים, נדמה לי שלגבי ממשל צבאי נפרד צריך להחליט, ואם מחליטים לעשות את הסיפוח, צריך לחוקק חוק. שוחחתי בעניין זה עם ראש עיריית ירושלים, וגם לדעתו צריך להיות חוק עיריית ירושלים, שגם יכריז על סיפוח העיר העתיקה, וגם יבטיח את המקומות הקדושים לדתות השונות. סיכמנו שרצוי מאד, כפי שכתבתי לשר הדתות, שבעניין המקומות הקדושים למוסלמים יטפלו כוהני דת נוצריים, ובעניין הכותל המערבי, יטפלו המוסדות הדתיים שלנו.

ביחס לחוק מוניציפאלי, נדמה לי שיש לבטל את המשטר החוסייני בעיר הישנה, ולהקים משטר מוניציפאלי חדש שיכלול כמובן את חברי העירייה היהודיים פלוס מספר נכבדים מבין הערבים, אבל כמובן שטדי קולק נשאר ראש העיר. כיום אין לו סטטוס בעיר העתיקה, ועיריית ירושלים שם היא חצי-קבלן.

אני יודע שהוותיקאן כבר הזדרז להודיע על בינאום ירושלים, ואם נכונה הידיעה שישנה ב"הארץ" היום, שצרפת תעמוד בכל תוקף על כך שאנחנו נחזור, אני חושב שביחס לירושלים כלפי חוץ יש לנו מה לומר, ואנחנו צריכים לעשות סידור חוקי ביחס למקומות המקודשים, וביחס לשלטון המוניציפאלי, אני בעד זה שבהזדמנות זו אנחנו כבר היום או מחר נכריז על חוק העיר ירושלים. אם אפשר היה להעביר בכנסת שלושה חוקים בענייני מסים תוך יום אחד, אפשר כמובן לעשות דבר זה ביחס לירושלים.

אם הדבר הזה יתקבל בפרינציפ אני מציע את המהלך הזה: (א) ביחס לארבעה מושלים צבאיים; (ב) ביחס לסיפוח העיר העתיקה הייתי מצטרף להצעת שר הפנים שתיבחר פה ועדת שרים שתטפל בדחיפות בענין ותעשה את המלאכה.

שר המשטרה א. ששון:

אני בעד זה שאנחנו נמהר עד כמה שאפשר לקיים את הדיון המדיני שלנו על מטרות השלום בכלל, ולא נחלק את הדברים חלקים חלקים: היום ירושלים, מחר עזה ומחריים מקום אחר. אני חושב שאנחנו צריכים למהר לקבוע את המטרות עד כמה שאפשר.

ביחס לירושלים - אם רוצים לחבר את העיר החדשה עם העיר העתיקה כדי לספק להם שירותים, זאת אפשר לעשות בלי שנכריז היום על סיפוח.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

מה שאתה מציע, זה פשע מלחמתי.

שר המשטרה א. ששון:

אינני יודע אם זה פשע מלחמתי, אנחנו נותנים שירותים לעיר העתיקה. אנחנו במלחמה שלנו זכינו להערכה ולאחדה של כמעט כל העולם, למה שעשה הצבא שלנו, ואני חושב שאנחנו צריכים להוסיף ולשמור עד כמה שאפשר על האחדה וההערכה הזאת, ולא להתחיל בדברים העלולים לקומם נגדנו את כל העולם הנוצרי ואת העולם המוסלמי.

דובר כאן על ועדה שתגבש את מטרות השלום שלנו, וכפי שאמרתי קודם, עלינו לעשות זאת בהקדם האפשרי, אם אפשר תוך שניים-שלושה ימים. העולם לא יחרב אם במשך שניים-שלושה ימים אלה לא נכריז על סיפוח ירושלים, ונפעל לפי תכנית קבועה ומתוכננת, ולא נקבע ממשל צבאי בסיני לחוד, בעזה לחוד ובירושלים לחוד. אנחנו צריכים לבקש את הצבא שלנו שקודם כל יקבע את המפה הבטחונית של ארץ ישראל, והיום כל ארץ ישראל היא בידינו. זו הפעם הראשונה

אחרי תשע עשרה שנה, שארץ ישראל כולה מתחברת, והיא בשלטון יהודי. לדעתי הצבא צריך לקבוע מהי המפה הבטחונית הדרושה לנו. גם אם נשב ונדון על מטרות השלום שלנו, אינני חושב שאנו מעוניינים לשמור את כל מה שכבשנו פלוס מיליון וחצי ערבים, כאשר אין עליה וכאן הערבים מתרבים במהירות כה גדולה.

לכן, אני חושב שאיננו צריכים להכריז עכשיו שום דבר ביחס לירושלים. אנחנו צריכים לספק להם חשמל, מים ושירותים, אבל זה לא מחייב קבלת חוקים והכרזה על סיפוח. ישנם בעולם 500 מיליון נוצרים, אם האפיפיור אומר כך, צרפת אומרת כך ואמריקה אומרת כך, אל נמהר לקומם אותם נגדנו. אם אנחנו אומרים שתוך יומיים-שלושה נקבע לעצמנו את מטרות השלום, אל נחלק אותו אזורים אזורים, ונחליט על מטרות שנוכל לעמוד עליהן.

השר מ. בגין:

קודם כל לגבי ירושלים. בעקבות דברי שר המשפטים הייתי מציע ומבקש שבשום פנים ואופן לא נשתמש במונח "סיפוח". התרגום של המילה סיפוח הוא אנקסייה של אדמה שכאילו אין לנו בה אותן הזכויות שיש לנו. זה מזכיר את האנקסייה המפורסמת של בוסניה. מילה זו צריך למחוק ממילוננו. לו חלילה היינו משתמשים בה ביחס לירושלים, מההן הזה היית שומע לאו לגבי חלקים אחרים של ישראל.

אני חושב שצריך לקבל את ההצעה המקורית והעיקרית של שר המשפטים, לחוקק חוק שייקרא "חוק ירושלים - בירת ישראל". ובסעיף הראשון נכתוב שירושלים השלמה היא בירת ישראל. ואז כל הבעיות של מינוח נופלות. אני מציע הצעה זו בעקבות דברי שר הפנים ושר המשפטים.

ועכשיו ברצוני לומר לשר המשטרה, שמבחינת ירושלים דווקא, הסכנה הגדולה היא להשאיר חלל ריק. אינני חושב שאנחנו נפגע במישהו אם נחוקק חוק, זה יעורר רק יחס של כבוד. בעוד שאם נשאיר את העיר

העתיקה כספיה, זה מזמין את הלחץ: "תמסרו אותה לאיזו ועדה בינלאומית; תחזירו אותה; תזמינו את האו"ם אליה"; ואנחנו למדנו בתקופתנו שיש להגיע לפטה-קומפלי מדיני. אלמלא היינו עוברים לחלק הזה של ירושלים, כפי שסברנו לפני שמונה עשרה שנים, אני חושש שאפשר היה לחשוש למעמדה של העיר מהעבר ההוא. עברנו, לא באים השגרירים, ולא קרה כלום. חששתי אז מאד, כי ההחלטות של או"ם על ירושלים היו טריות מאד.

לדעתי אנחנו צריכים להזהיר את עצמנו מהמתנה ביחס לעיר העתיקה. זו עיר אחת, זה חלק מהעיר ירושלים. אנחנו נחוקק את חוק בירת ישראל - ירושלים השלמה, העולם יקבל זאת בהבנה רבה ובאהדה רבה, כאשר באותו זמן נודיע על שמירת המקומות הקדושים לכל הדתות. אני הייתי על הר הבית וראיתי את המסגד, והגעתי למסקנה ששם אין מספיק יחס של כבוד. בקבר ישו לא ביקרתי, מסתובבים אנשים, זה מצטלם, ואחר עושה תמונות עם חברו.

לדעתי היה צריך מסביב למקומות הקדושים להציב משמר כבוד של צה"ל שיתחלף מדי פעם, כדי שהעולם הגדול יראה איזה יחס יש לנו למקומות הקדושים. משמר כזה שמתחלף על ידי טקס מסויים, יש לכך חשיבות פסיכולוגית ומדינית רבה מאד. גם לא צריך להתיר את ההסתובבות הזאת הלוך ושוב.

אני חושב שצדק שר המשפטים באומרו שצריך לספח - כאן כן הייתי משתמש במונח הזה - מספר נכבדים ערביים לעירית ירושלים השלמה. זה לא כל כך דחוף, אבל זה רעיון טוב, זה גם כן יבליט את יחסנו הנאה לתושבים ולאוכלוסייה. אבל לדעתי את העיקר, קבלת החוק של ירושלים עיר הבירה, צריך לעשות ללא דיחוי.

דבר שני, הוועדה לבטחון סיכמה אמש שהממשלה תציע לנשיאות הכנסת לקיים ביום ב' אחר הצהריים ישיבת כנסת קצרה ביותר, בה ימסור ראש הממשלה הודעה על הגבורה ועל ההקרבה, ישלח תנחומים למשפחות השכולות, הכנסת תכבד את זכרם של גיבורינו בקימה ונתפזר. הוועדה הציעה הצעה זו ואני מציע שהממשלה

תאשר זאת, ואילו הדיון הגדול יתקיים בשבוע הבא, וכדאי לישיבה ההיא להכין את חוק ירושלים הבירה. יהיה לנו שבוע ימים ונוכל להכין את החוק הזה בוועדת המישנה.

לקראת הישיבה של הכנסת בשבוע הבא, אני רוצה לציין שהודעת ראש הממשלה יש לה חשיבות מיוחדת. בדרך כלל כל הודעה של ראש הממשלה היא על דעת הממשלה כולה, וראש הממשלה - עד כמה ששמעתי - מביא את קווי היסוד של הודעותיו בפני הממשלה. הפעם מדובר בהודעה יוצאת מגדר הרגיל, שבה צריך לשקול כל מילה. הייתי מבקש, שאם נקיים ישיבה מיוחדת של הממשלה השבוע, שתהיה מוכנה טיוטה שלמה של הודעת ראש הממשלה בכנסת בשבוע הבא, ושהממשלה תקיים דיון. ואולי אנחנו צריכים בוועדת משנה בראשות ראש הממשלה, שתקבע את תוכן ההודעה, שחשיבותה הבינלאומית אין לשערה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מחר תהיה ישיבת כנסת שבה תימסר הודעה קצרה, אבל אי אפשר בהודעה קצרה זו לא להגיד כלום, ובהודעה אחרת להגיד דברים אחרים.

השר מ. בגין:

מחר תהיה הודעה של מסירת כבוד לצה"ל.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

על גבורת הבחורים שלנו והשתתפות באבל המשפחות

השכולות.

שר החוץ א. אבן:

אינני סבור כי מתבקשת הכרזה על סיפוח ירושלים
אולם מתבקש חוק או מעשה ממלכתי הקובע למעשה שהעיר הזאת היא אחת שלמה ומאוחדת,
וקודם כל שהממשלה תקבל החלטה נפשית ברוח זו ונתנהג על פיה. התנהגות על פי
שלימותה של העיר - מסקנות נובעות ממנה.

אני מציע שמשרדי המושל הצבאי של הגדה המערבית
לא יהיו בירושלים הירדנית, אלא בירושלים העברית. צריך לטשטש את המחיצות של
שני חלקי העיר. אני מדגיש את הצורך בצעדים מעשיים לעומת צעדים הפגנתיים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

מדוע לא ברמאללה?

שר החוץ א. אבן:

אינני יודע מה יהיה ברמאללה.

אחר כך יש צורך בכמה דברים המפגינים את
בעלותנו. למשל, אם במקום הכרזה על סיפוח ירושלים יש הכרזה על כך שממשלת ישראל
מתכוונת להנהיג במקומות הקדושים את הכללים והעקרונות הבאים, הרי מי שמכריז דבר
כזה חזקה עליו שהוא יהיה שולט במקומות הקדושים.

אם ביכולתנו לאשר את הסטטוס-קוו המפורסם
שהוואתיקן קשור בו, שמעתי שדבר זה יכול לשנות את עמדת הוואתיקן. כולם יודעים
מה זה הסטטוס-קוו המפורסם. על כל פנים, יש מיכלול של מנהגים או זכויות
שנצטברו במשך הדורות, אם אינני טועה גם במשטר המנדטורי וגם הממשלה הירדנית
אישרה סטטוס-קוו זה לגבי המקומות הקדושים והמוסדות הדתיים. על ידי מעשה חיובי

כלפי המקומות הקדושים אנחנו משיגים מטרה כפולה, מטרה נפשית, דעת הקהל, זו שעליה דיבר שר המשטרה, והשרשת התודעה שהרשות הקובעת את גורלה של ירושלים היא מדינת ישראל, בלי שתצטרך להכריז הכרזות מתגרות באותו הכיוון. כלומר, שנקבע הסדרים, שהואיל ואנחנו בעלי הבית נתנהג בתוך הבית באחריות ומתוך הרגשת שליטה.

יש עוד צעד חשוב, שהאוניברסיטה העברית תקבל לידיה את ענייניה בהר הצופים, ושהיא תתכנן את שיקומם והפעלתם של מוסדות אלה.

חשוב מאד שאנחנו לא נכיר בקונסוליות הנפרדות הקיימות בירושלים עכשיו. כלומר, שנקפיד עכשיו יותר מאשר אי פעם בעניין זה. ונחתור - אינני יודע באיזו מידה הדבר אפשרי - שמבחינה מינהלית במישור המוניציפאלי נגיע לאיחוד השירותים: עיריה אחת, ראש עיר אחד. אם כל הדברים האלה ייעשו, בין על ידי זה שהם מובאים בחוק ובין בהודעה של הממשלה, הרי אנחנו קובעים את העובדה.

לי נדמה כי המהירות קובעת, ואם אין אפשרות לפעול בכנסת עד לשבוע הבא, אני מציע שכמה מהמעשים והצעדים הללו ייעשו במסגרת סמכויותיה של הממשלה, השבוע. מבחינה זו קשה להגיע לסקירה מדינית, כאשר מתברר שהמעבר, יהיה לדעתי חד מאד, מההתעסקות במשימה של הפסקת האש להתעסקות הבינלאומית ולקביעת השטחים שנכנסנו אליהם לאחרונה.

אני חושב שתוך ימים ספורים נעמוד בפני ויכוחים, דיונים ולחצים בעניין הגבולות, נסיגת הכוחות וכו', ועל כן הדיון המדיני הוא דחוף, ובעניין זה הפעולה דחופה מאד.

לבסוף, ברצוני להעיר, מבחינה מדינית יש בזה פרדוכס מסויים, אבל עניין הבינאום יכול לקבל מישנה תוקף עכשיו. אם מושג הבינאום שקע עד עכשיו, כי שתי ממשלות התנגדו לו, ממשלה ערבית והממשלה

הישראלית, עכשיו נדמה לי שיהיו כאלה שיראו בזה הזדמנות, כי ישראל היא עכשיו הגורם היחיד המתנגד לבינאום, בעוד שבעבר היו גורמים נוספים שהתנגדו.

שר הדואר י. ישעיהו:

זכיתי ומלאכתי נעשתה על ידי אחרים, ועל כן לא ארבה בדיבורים, ברצוני להגיד שני משפטים בקשר עם הצעת שר המשפטים. אני מסכים אתו שהממשל הצבאי של ירושלים צריך להיות נפרד, ואני בעד זה שלא יהיה חלל ריק, ושתהיה חקיקה אשר תבטיח כל מה שצריך להבטיח. יחד עם זאת, כל דבר שאפשר לעשותו בלי שתהיה בו משום התגרות, ייעשה כך, או יעשה למעשה בצורה שלא תהיה בה שום כוונה שמגרה את מישו.

מלבד זה ברצוני לעמוד על דבר שהוא נוגע לשטח שלי, וזה הדואר. צריך לפתוח בתי דואר בכל השטח המשוחרר, ובוודאי בירושלים. אמרו לי שדעתם של אנשי הצבא היא, שלמשך חודש ימים לפחות לא צריך לעשות זאת, אבל לגבי ירושלים אני סבור שצריך להתחיל מיד. אבל גם אם לא נתחיל מיד, ואני מבקש שבעניין זה הממשלה תחליט, בין שנתחיל מיד ובין שנתחיל בעוד שניים-שלושה שבועות, וברצוני לשאול מה תהיה חותמת הדואר של ירושלים? השר בגין דיבר על ירושלים השלמה. אני חשבתי שחותמת הדואר תהיה: ירושלים עיר הקודש, ונתחיל בחותמת הזאת בדואר שנפתח בחלק המשוחרר, ואחר כך זה יחול על ירושלים כולה.

אני שואל אם הצעה זו מתקבלת על הדעת, ואז, ביום ראשון, ליד החותמת של הדואר תהיה תוספת: העיר שחברה לה יחדיו; אבל זו תהיה החותמת של יום ראשון. אבל מכאן ואילך החותמת תהיה: ירושלים עיר הקודש, ושגם בספרים הבינלאומיים של הדואר יהיה רשום כך. עד כה רשום בספרים הבינלאומיים של הדואר: ירושלים - ישראל. אני מציע שהחותמת בדואר בעיר העתיקה תהיה: ירושלים עיר הקודש, ואחר כך נעביר זאת על ירושלים השלמה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לא כל מה שמביאים היום אנחנו נחליט עליו
היום, יש דברים שצריך לחשוב עליהם.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני תומך בהצעת שר הפנים ושר המשפטים, אבל
ברצוני להוסיף כמה משפטים.

אני רואה חשיבות יתירה בכך שחוק ירושלים יובא
כבר מחר לכנסת. אין להשאיר אפילו יום אחד של הכנסת מבלי להסדיר את העניין.
במשך שבוע ימים, עד יום ב' הבא, מי יודע מה יהיה בעולם.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

וקבלת החוק תמנע זאת?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אם נעשה חוק, זה ימנע, זו תהיה עובדה קיימת.
אני מציע לקבוע חוק קצר של מסגרת כוללת, אשר נותן לשר הפנים אפשרות להסדיר זאת
בצו. קשה להסדיר את העניינים בלי חוק. קיבלתי הוראה מראש הממשלה להסדיר את
עניין המקומות הקדושים, הכינותי צו, והמושל הצבאי אומר שאי אפשר להוציא שם צו,
זה לא שטח של מדינת ישראל, זה שטח שהמושל הצבאי צריך להוציא בו צו. ברגע
שהמושל הצבאי יוציא צו לגבי המקומות הקדושים, זו גם כן קביעת עובדה.

אם נכין עד לשיבת הכנסת מחר הצעת חוק קצרה, אני מניח שיהיה זה גם רצונה של הכנסת להסדיר זאת, הרי מיד אחרי הודעת ראש הממשלה יכולה להיות הפסקה, ובזמן זה ועדת החוקה חוק ומשפט תתכנס, ובישיבה שנייה של הכנסת אפשר לקבל את הצעת החוק.

נפגשתי עם אנשי חוץ לארץ, בעיקר עם אנשי דת, איטלקים וכו', ואנשים במשרדים נפגשו עם כל ראשי הכנסיות, וההרגשה היא שיש רגישות לעניין זה. יש כאן אפשרות להיאחז, כי רק ירושלים היא עיר חצוייה, והכנסת מתבקשת, כדי להסדיר את העניינים המוניציפאליים, לקבל חוק, ואז יהיה זה חוק לא פוליטי, אבל המשמעות הפוליטית שלו היא רבה מאד.

אני הייתי מציע לעשות עוד דבר, לעשות את ירושלים רחבה יותר ומהכליל בה גם את קבר רחל ואת בית לחם, ואז כללנו גם את כל המקומות הקדושים העיקריים לנוצרים בתוך השטח הזה, שעליו יחול השלטון האדמיניסטרטיבי שלנו, ואחר כך יהיו צווים כדי להבטיח את המקומות הקדושים.

שר הדואר י. ישעיהו:

אתה חושב שזאת אפשר לעשות תוך שעה?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני חושב שאפשר, זה צריך להיות חוק של מסגרת כוללת, ואחר כך, על סמך החוק הזה, נוציא את הצווים הדרושים. אם הצבא יכול היה במשך ששה ימים לעשות כל מה שהוא עשה, אנחנו יכולים במשך יום וחצי לקבל חוק כזה.

שר השיכון מ. בנטוב:

אני רוצה להגיד את דברי לגבי ירושלים על רקע מדיני רחב יותר. כי אינני יכול לתלוש עניין זה מהרקע המדיני. אני חושב שאין אצלנו אנשים שהם פחות נרגשים ופחות מאושרים מאחרים, ממה שקרה בשבוע זה, מהנצחונות של צה"ל. וזה לא רק נצחנו של צה"ל, זה נצחנו של כל העם. כל העם עמד במערכה. בעצם הצבא הזה, זה היה העם-במדים, והיו גילויים נפלאים של שיתוף פעולה ושל עזרה הדדית, ושל הושטת יד בבתים משותפים, בשיכונים, בשירותים וכדומה.

אנחנו גמרנו עכשיו בנצחון גדול את המערכה הצבאית, אבל אנחנו עוד לא גמרנו את המערכה המדינית. לפעמים יש ללמוד מזה שלא צריך לנצח יותר מדי. כבר נפוליון למד זאת, שכאשר מנצחים יותר מדי יש סכנות. היתה לנו דוגמה. למחרת כיבוש שארם-א-שייך במבצע סיני ב-1956, בן-גוריון הכריז על מחזור שלישי, ואנחנו חזרנו מזה. העולם אינו מתרגש מחוק שאנחנו נעביר בכנסת. אם יהיה לו כוח ללחוץ, נחזור בבושט פנים, ואם יהיה לנו כוח לעמוד בפני זה, העניין לא יברח.

כולנו מסכימים שישראל צריכה לצאת ממערכה זו יותר חזקה, עם גבולות יותר בטוחים ועם שלום. אני חושב שבזה אין חילוקי דעות. אבל צריכה להיות לנו איסטרטגיה איך להגיע לזה, בדיוק כמו שבמטה הכללי היו תכניות מדויקות של המהלכים. אי אפשר לעשות דברים אלה מן היד אל הפה, וזה עניין שעלול להביא מחר להכרזה על בינאום ירושלים. בעתונים אחרים יכתבו שישראל סיפחה את ירושלים העתיקה, ויהיו עתונים שלא יפרשו את הדברים בדיוק כפי שאנחנו רוצים. יחזור בדיוק אותו ויכוח שהיה עם מי שאמר שזו מלחמת התקפה, אם כי ראש הממשלה לפני זה נאם בכנסת ואמר שאנחנו לא רוצים לספח שום דבר, ורוצים רק להגן על חיינו ועל שלומנו. אחרי זה יבואו עוד דברים. אנחנו מוכרחים לראות את הדברים בפרספקטיבה נכונה.

לחסידי החוק המידי אני רוצה להזכיר דבר אחד.

אנחנו מדינה דמוקרטית, אם יהיה חוק שירושלים מתפשטת על כל השטח החדש, כפי שאמר שר הדתות, כל אנשי ירושלים, התושבים הערביים בחלק השני של ירושלים, יהפכו לאזרחי ישראל.

השר מ. בגין:

לא באופן אוטומטי.

שר השיכון מ. בנטוב:

אבל הם יהיו אזרחי ירושלים. אפשר יהיה לנהל זאת הרבה זמן על ידי ממשל צבאי, אבל אי אפשר יהיה לחלק בעיר אחת, שחלק מהתושבים שייכים לממשל אחד וחלק מהתושבים שייכים לממשל אחר. אלה דברים לא פשוטים, אנחנו על ידי כך מתחילים מיד עם אפלייה, וצריך לראות את הדברים האלה מראש.

צריך לבדוק את האפשרויות של איחוד בין שני החלקים, שבראש וראשונה יבואו לידי ביטוי על ידי הכרזה או על ידי חוק. אבל להתחיל בהכרזה ובחוק ולא לראות את התוצאות המדיניות והסיבוכים הפנימיים של יצירת הפליות והתנגשויות, אני אומר שזו בכלל קפיצה בלתי מובנת. אמנם כולנו נרגשים, כולנו רוצים באיחוד ירושלים, אבל אנחנו מוכרחים לשמור על איזו שהיא פרספקטיבה וקור רוח במהלכים המדיניים שלנו. כל זמן שלא ראינו את הבעייה בכללותה, מהי המפה המדינית, מיהו האוייב, מה גודל איבתם, מה הם עלולים לעשות לנו ואיך יכולים הידידים שלנו לעזור לנו, אי אפשר דברים אלה לעשות באופן נפרד וספורדי.

אני מסכים שזה יכול להיות אחד הצעדים לקראת זה,

שבממשל הצבאי של ירושלים יהיה ממשל צבאי נפרד. אבל אם עושים ממשל צבאי נפרד בירושלים, בוודאי שצריך לעשות זאת בעזה. והחברים כאן שכחו את הרמה הסורית, זה

.....

השר י. ספיר:

קודם כל צריך לקבוע פה, ליד השולחן הזה, שאם יש מישור שיש לו ספק בזה, שמא אנחנו נעמוד בפני לחץ כלשהו להחזיר את ירושלים, אז אנחנו צריכים קודם כל להחליט על זה. אם אין ספק לגבי זה, אז הבעיה היא למעשה גם מדינית וגם מעשית.

לא ברור לי מדברי שר המשפטים, מה פירושו של דבר, שהחוק הזה הוא הקובע בתוך כל המיכלול. דבר שני, לא ברור לי אם הסטטוס קוו והזכויות האקסטריטוריאליות של המוסדות והרשויות הדתיות אינם יכולים ליצור מושג כזה שהשליטה בעיר העתיקה תהיה מנוצלת בצורה כזו, שעל כל צעד ושעל יהיה מעשה ויקבעו: עד כאן; אחר כך יהיה חצי רחוב, ואז שוב יגידו: עד כאן. אם אנחנו קובעים מיד את הסטטוס הזה, אם זה סיפוח או משהו דומה של ירושלים, לא מן הנמנע שיהיו לזה השלכות לגבי מעמדם של השטחים. אם אנחנו מוציאים את ירושלים ומבדילים, ואומרים שבזה כבר החלטנו, יש בזה הדגשה של איזו מחשבה, שמא אנחנו מתכוונים בשטחים אחרים למשהו אחר.

הייתי אומר שזה צריך להישקל גם מבחינה מדינית.

אני יוצא מנקודת השקפה אם קיימת סכנה שבימים הקרובים - אינני יודע אם זה יהיה ביום ב' זה או ביום ב' הבא - עלולים להביא לידי כך, כי היות ולא יצרנו את העובדה המוגמרת, שיהיה לחץ אשר עלול להעמיד אותנו במצבים יותר קשים מאשר היום.

הייתי מציע, מבלי להתחשב בשום השלכות, מיד

לעשות זאת. נדמה לי שהעם כבר החליט לגבי ירושלים לפחות, וזה דבר שנוגע לכל נימי נפשו.

באשר לאזורים האחרים, צריך לעשות את הפעולות המיידיות, ועל זה עלינו לקיים דיון מדיני גדול. בישיבה אמש הבעתי דעתי בעניין זה, עליו דיבר השר בנטוב, והייתי מאד מבקש לשמוע, אם שר הבטחון יכול למסור על כך, האם זה עניין של הפקרות מקומית?

ראש הממשלה ל. אשכול:

דובר על זה אמש.

השר י. ספיר:

אבל לא קיבלנו תשובה.

אין כל ספק שאנחנו ניגש עכשיו לכל הבעיות מתוך פרספקטיבה אחרת, קטיגוריות אחרות ויעדים אחרים. מה שלא יהיו הקטיגוריות והיעדים, ומה שלא יהיו הפתרונות השונים, איננו יכולים לראות אף ערבי שנמצא היום בידנו, בצורה כזו שהוא אובייקט או לרדיפה או לזריקה מהמקום או לאפלייה.

אני חוזר שוב לבעיית ירושלים. אל נשלה את עצמנו. אילו הייתי יודע שיש חברי מועצת עיריה בירושלים העתיקה, שנבחרו בזמנו, הייתי מצרף אותם, אם רק יסכימו, ובזה קובע עובדה, שיש עיריה אחת שבנוייה על מצב מוניציפאלי קבוע. אינני יודע אם אותם הנכבדים הערביים קיימים ואם הם ירצו להצטרף. על כל פנים, התושבים הערביים יהיו זכאים לכל מה שיש בשטח המוניציפאלי.

השר י. גלילי:

נראה לי שאין להשאיר ערפל מבחינת כוונתנו לגבי עתידה של ירושלים. הערפל מזמין התערבויות ולחצים שאי אפשר לומר שהם בלתי צפויים. יש גורמים שמבעד לערפל עלולים להשמיע קולם נגד כוונתנו לקיים את ירושלים השלמה כבירת המדינה.

בעוד שלגבי אזורים אחרים יכולים להיות סימני

שאלה, סבורני שלגבי ירושלים אין מקום לסימני שאלה, באם אנחנו רואים בזה מטרה שאנחנו מוכנים להיאבק עליה מול לחצים אדירים. העובדה שירושלים היתה מופגזת כפי שהופגזה בעת האחרונה, מקילה עלינו לעשות את המעשה, וכל דחייה עלולה להכביד עלינו את עשייתו.

ברצוני לומר לשר בנטוב, יש הבדל בין מלכתחילה

ובין בדיעבד. אינני זוכר שראש הממשלה הכריז שאין לנו מטרות טריטוריאליזם, הוא גם לא הכריז שיש לנו מטרות טריטוריאליזם.

שר הדואר י. ישעיהו:

שר הבטחון הכריז כך.

שר החוץ א. אבן:

הוא אמר שמלחמה זו איננה מלחמת כיבוש, אלא

מלחמת בטחון.

השר י. גלילי:

אני מתבטא בדיוק, לא זכורה לי כל פיסקה בנאומיו

של ראש הממשלה שנזקקה למינוח: אין לנו מטרות טריטוריאליזם. בכל אופן, יש הבחנה מוחלטת בין מלכתחילה ובין בדיעבד. האם אפשר להעלות על הדעת שנחזור לסטטוס-קוו-אנטה? האם אפשר היה לדעת איך יתרחשו הדברים? יש לזכור באיזה מצבים עמדנו כאשר היו ההתבטאויות הראשונות. אין שום ספק שאי אפשר להפריד את עניין הגבולות מעניין השלום, ואי אפשר לחזור למצב שנהיה מאויימים על ידי מאחזי טריטוריה של האוייב, כפי שהיינו לפני פרוץ האש.

מכל מקום, בעוד שיכולים להיות סימני שאלה לגבי מקומות אחרים, סבורני שאין מקום לסימן שאלה לגבי ירושלים. בעניין זה הכרחית בהירות, והכרחית בהירות לגבי קבלת החוק.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אפשר לעשות זאת מבלי להכריז על כך בקולי קולות.

השר י. גלילי:

בעניין החקיקה אין להיחפז, זה צריך להיעשות בכובד ראש, אבל אי אפשר לטעות בכוונה שלנו ובהגנה עליה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

רבותי, אני מניח שפה ליד השולחן כולנו רוצים שירושלים המאוחדת תהיה בירת ישראל לנצח ואין בעניין זה חילוקי דעות לגופו של דבר. אם אנחנו דנים על כך, השאלה היא איך עושים זאת, באיזו מהירות ובאיזה קצב. מישו יכול לומר: נעשה זאת מחר וניצור עובדה; מישו יוכל לומר, שאם נעשה זאת מחר, אנחנו מזמינים עלינו לחצים. אם הכנסת תצביע על החוק או לא תצביע, בשביל הגורמים הבינלאומיים שילחצו עלינו, זה לא גורם קובע.

אני בדעה שיותר טוב שנעשה זאת בשני שלבים.

ראשית כל את הצד המוניציפאלי, צריך לעשות מה שאפשר על ידי איחוד השירותים, ואם יש צורך בתקנה או בתקנות להסדר חוקי, ושר הפנים יחד עם שר המשפטים ימצאו הסדר כזה, אני בעד זה, כי אנחנו חייבים עכשיו לדאוג לתושבים של ירושלים. אנחנו רואים את שני החלקים כעיר אחת.

אני נגד הכרזות בומבסטיות, ואני בעד זה שנעשה זאת יחד, לא מחר, אלא כאשר ראש הממשלה יופיע בכנסת בשבוע הבא, ולאחר דיון על מטרות השלום שלנו יגיד מה שהוא צריך להגיד בעניין ירושלים, כדבר מובן מאליו. לכן אני מציע שזה יהיה חלק ממכלול הדיונים שיתקיימו במשך השבוע באופן אינטנסיבי.

אני זוכר שבמשך השבוע הזה היו דיונים אחדים, גם בוועדת השרים לענייני בטחון ושם שר הפנים אמר שהוא רואה אפילו אפשרות שירושלים העתיקה בתוך החומות יהיה לה סטטוס מיוחד. זאת שמעתי מפיו. אינני מציע שנחליט עכשיו בעניין זה, אבל אנחנו צריכים לדאוג למקומות הקדושים ולמצוא להם איזה סידור. ואם נגיע להסדר של העניינים הגדולים שלנו, עם העולם ועם ידידינו, ונעמוד על כך, אם נצטרך להסכים לאיזה ויתור בעניין המקומות הקדושים בעיר העתיקה או בעניין הסטטוס קוו, לא אראה בזה אסון, בשבילי ירושלים היא עיר אחת.

ברגע זה אני מציע להסדיר את הדברים שיש צורך להסדיר בשטח המוניציפאלי, לצרף חברים למועצת העיריה וליצור עובדות מבחינה זו. במידה ויש צורך להכריז הכרזות, אני מציע לעשות זאת יחד ולא לקבוע דברים לחוד. אנחנו בוודאי איננו צריכים לפתוח במערכה זו, היא תהיה כבדה מאד ונצטרך לעמוד בה.

בישיבה שהיתה לנו בבניין הכנסת, כאשר העלה השר בגין את עניין העיר העתיקה, והחברים רצו למסור בעניין זה יפוי כוח לראש הממשלה ולשר הבטחון, אני ביקשתי שיהיה דיון על זה בממשלה. רק לאחר שראש הממשלה אמר שאנחנו הולכים לכבוש את העיר העתיקה מבחינה צבאית ומבחינה מדינית, היה איזה פסוק בדברי שר הפנים בעניין הזה של כיבוש כעמדת מיקוח. אחרי ששמענו את דברי ראש הממשלה, שקודם נכבוש ואחר כך נעשה, אמרתי שזה עלול לשמש נקודת מוצא לדרישה לבינאום ירושלים בכללותה. אני מוצא לנכון להזכיר זאת.

בישיבה שניה, למחרתו, כאשר שר הבטחון סיפר לנו על זה שירושלים מכותרת אבל עוד לא כבושה, הייתי אחד מאלה שאמרו שנכבוש את העיר העתיקה, אבל הסתייגתי מדבריו של השר בגין ומדבריו של השר אלון, ובעיקר השר בגין, שבדבריו נתן לזה ביטוי של שאיפה משיחית.

השר מ. בגין:

אני בישיבת ועדת השרים לענייני בטחון הצעתי שאנחנו נשתמש במושג: שיחררנו את ירושלים, והיה מספר חברים שחשבו שזה מרחיק לכת. עכשיו יש לנו נסיון, ראש הממשלה אמר בפירוש: שיחררנו את ירושלים, וזה עשה רושם טוב מאד בעולם. זו עובדה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אנחנו עכשיו מדברים להיסטוריה, בין אם אנחנו מתכוונים לזה ובין אם לא. על פי רוב אני מדבר לאנשים ולא להיסטוריה, אבל באופן אובייקטיבי, כל מה שאומרים עכשיו בעניין זה, זה להיסטוריה היהודית.

באותה ישיבה בה דנו בעניין ירושלים הייתי בעד זה, אבל הסתייגתי מהמילה "לנצח", כי אפשר מבלי להזכיר מילה זאת. עכשיו אנחנו עומדים בשלב שלישי. שקלתי מאד אם לדבר בעניין זה, בייחוד כאשר אני רואה שיש קשת כל כך בטוחה. היות וחבר הממשלה חייב למצות את הכל ולהביע את עמדתו, ולא תמיד זה דבר קל, ברצוני להגיד דבר כזה. נראה לי שבאקט הזה שאנחנו מכנים אותו: חקיקת חוק, נקומם נגדנו את כל העולם הלא-יהודי. ברגע שנקבל חוק - וזה מדבר ללבי בדיוק כמו ללבו של השר בגין - נראה לי, שאם מחר נכריז בכנסת על חוק ירושלים בירת ישראל, אנחנו מקימים נגדנו את כל העולם הלא יהודי, אולי עם יוצאים מן הכלל, מעטים.

אבל הדבר שמטריד אותי, שלא רק ממשלות המזרח, ובראשון ממשלת בריה"מ, היו בעד בינאום ירושלים, עם ירושלים העתיקה או בלי ירושלים העתיקה, אלא גם מדינות במערב דגלו בעניין בינאום ירושלים. אני יודע מה מתרחש בארה"ב בעניין זה, מה דה-גול יחשוב בעניין זה, מה תחשוב המעצמה של העולם המוסלמי ומה יחשוב האפיפיור. אי אפשר ליצור אמצעים בפני הלחצים האלה.

אני זוכר יפה מאד שני מעמדים, כאשר בזמן מיבצע סיני היינו בקרבת התעלה, ובן גוריון למחרתו, כעבור 24 שעות אמר, כי הגיע למסקנה שאי אפשר. לדעתי זו היתה גדולתו, כי נחוץ היה כוח עצום לקבלת החלטה כזו. אני יודע מה עבר עליו עד שהוא החליט לומר זאת, ומה התרחש אז בתוך הארץ. אבל אני שואל עכשיו את חברי הממשלה, בטרם מקבלים החלטה: האם ישנה החלטה פנימית, שגם אם יקומו עלינו כל רוחות העולם, אנחנו לא ניסוג מזה? אין ספק שרוחות העולם יקומו עלינו, והרצון לעקור מאתנו עניין זה של ירושלים כבירת ישראל ייהפך למנוף לגבי כל שאר הדברים.

כל אחד כאן צריך לומר לעצמו: אם אני צריך להחליט על דבר זה, אני צריך להחליט יחד עם זה, שיהיה מה שיהיה, יאיימו עלינו במה שיאיימו, אנחנו לא נזוז מזה. האם ישנה החלטה נחרצת כזו, או שיש כאן גם סדק, שכאשר יהיה רע מאד, לא נעשה זאת? לדעתי, אם אנחנו עלולים להגיע למצב כזה שנצטרך לוותר, זה גם כן חורבן. הכרזה בכנסת על סיפוח העיר העתיקה או חיבור שני חלקי ירושלים, ואחר כך נסיגה מזה - זה גם כן חורבן. צריך לברר מהן האלטרנטיבות. מה המינימום הדרוש להבטחת הצד הבטחוני, שלא יהיה מעמד ירושלים כפי שהיה, שכל פעם שהירדנים רוצים הם יורים. יש להבטיח את המקומות הקדושים. אני מדבר כרגע על דברים מינימליים. יכול להיות שיש עוד אלטרנטיבות, אבל לא היה כל דיון על זה. אנחנו ישר נכנסנו מתוך העניין של הר הצופים לעניין זה, שאני רואה אותו מכל העניינים שמחוץ לירושלים, כחמור ביותר. יתכן שצריך להחליט, אבל כך להיכנס לזה ולהחליט, אינני מוכן. אינני אומר שלא צריך לעשות זאת, אבל כאשר אני אגיד: כן - צריכה להיות החלטה פנימית, שמה שלא יהיה, הדבר הזה יישאר אצלנו. אז צריך להעמיק לחשוב בעניין. צריך להקים ועדה קטנה שתבחון

את העניין על כל צדדיו. התפלאתי על שר החוץ הנכבד, אשר בקיא בהוויות העולם ומכיר את המזרח ואת המערב, שהוא מקבל הצעה זאת.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

הוא נגד.

שר החוץ א. אבן:

אמרתי שניצור כמה עובדות. אני חושב שיש פחות ציפיה שניסוג מירושלים מאשר משטחים אחרים.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אינני אומר לא, אני פתוח לשיכנוע, אבל כדי להגיד כן או לא, צריך עוד זמן.

אני מבקש שבישיבה זו לא יסוכם בעניין ירושלים ולדחות זאת ל-24 שעות, ובדברי רציתי להסביר מדוע אני מבקש לדחות את ההכרעה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם לא יכולים לעשות שום דבר בלי חוק, אז צריך חוק, ועל מסגרת החוק יישבו טובי המשפטנים ועורכי הדין ויביעו דעתם.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אפשר לעשות זאת בלי חוק.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

על סמך מה אתה אומר זאת?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני סיפחתי את יפו לתל-אביב בלי חוק.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אף פעם לא טיפלת בדבר כזה, שבו קשורות גם

בעיות אחרות.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

איני יודע בשביל מה צריך את הפומביות הזאת,

אפשר לעשות זאת בשקט בלי חוק.

ראש הממשלה ל. אשכול:

קשה לי להניח זאת, זה איננו דבר שאפשר להסתיר.

העולם יודע שישנה בעיית ירושלים וכל מה שכרוך בזה. אם אמנם לא צריך חוק, ואפשר לעשות זאת בלי חוק, אני ארצה לקבל על כך דעת יודעי דת ודין. ייתכן שזה להיפך, שביחס לירושלים, ככל שנקדים לקבוע עובדות זה יותר טוב מאשר לגבי שטח אחר. אמרו לי שבאיזה עתון כתוב שאני אמרתי משהו בעניין זה, בדברים אלה אני פחות או יותר התחמקתי מלקבוע עמדה.

השר מ. בגין:

לדעתי צריך להכחיש זאת, כי הכותרת בעתון אומרת שראש הממשלה אמר, כי החזקת הרמה אינה תלוייה בנו בלבד.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אינני יודע למי אמרתי זאת. בודאי אמרתי שיחדלו לירות, וכאשר נהיה בטוחים שאין יריות והפגזות על היישובים, אני ברגע זה לא חושב שאנחנו צריכים לקחת אדמה מסוריה, אמרנו שאנחנו לוקחים 20 קילומטר, כי זה המרחק שממנו מפגיזים את יישובינו, כי אחרת מדוע לא 50 קילומטר? אני עכשיו כל הזמן מתחמק משיחה בטלביזיה האמריקנית, כי אני יודע שעלולים לשאול שאלות, ועוד איני יודע מה כולנו עונים עליהן.

אני מקבל עניין זה של שמירה מעולה על המקומות הקדושים, ובזה היו צריכים להתחיל מיד. אם שר הדתות אומר שהוא מיד הוציא צו, ואנחנו קראנו אלינו מיד את ראשי הדתות השונות ואמרנו להם מה יחסינו, עוד לא יכולנו לעשות שום דבר, כי הממשל הצבאי רק עכשיו נכנס לעניין זה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אבל המושל הצבאי טוען שהוא צריך להוציא את הצו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אינני בטוח אם דוקא הצבא צריך להוציא צווים בעניינים אלה, כשם שאינני בטוח אם אני רוצה ממשל צבאי בחלק של ירושלים. אולי צריכים לזה עוד 50 או 100 שוטרים. אינני מדבר עוד על שטחים אחרים, אבל לגבי ירושלים כולה יש דין אחד, יש סדר אחד ומנהג אחד, ואם יש צורך לחזק איזה דבר

נחזקו, ויהיו שוטרים כאלה ושוטרים אחרים. גם במקומות שאין ממשל צבאי נשאר צבא כדי לשמור עליהם.

הייתי רוצה שנדבר על ירושלים אחת, ולו ידעתי ששם ישנה עיריה נבחרת ומספר חבריה אינו עולה על מספר חברי מועצת העיריה העברית, הייתי מציע לצרף.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

נסיתי אתמול לברר, ישנם 5 או 10 חברי עיריה שם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם יש דבר כזה, הדבר הנבון היה לאחד את שתי ההנהלות להנהלת עיריה אחת, עד לבחירות.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

בשביל זה צריך צו של משרד הפנים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ואין צורך בחוק.

ראש הממשלה ל. אשכול:

הנה למשל, ביקשתי את ממלא מקום שר האוצר שיודיע לעיריה כאן שהממשלה מעמידה לרשות ירושלים 10 מיליון ל"י לשיקום, שיפוץ וניקוי. זכרתי שפעם אדמונד דה-רוטשילד רצה להציע הרבה כסף בשביל הרחבה שליד הכותל

המערבי. יש שאלה אם אפשר להעביר את האנשים משם למקום אחר ולהרוס את החורבות בבולדוזרים בלי חוק.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

כבר עשו זאת.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

עשו זאת אתמול וממשיכים לעשות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אינני מקבל על עצמי לקבוע אם אין צורך בחוק. איך אפשר להכנס לבית פרטי של מישהו בלי חוק?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

הבתים האלה נזקו במלחמה והיוו סכנה לחיי אנשים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מבדיל ברגע זה בין ירושלים ובין שטחים אחרים, אבל כיוון שהשאלה עלתה על השולחן, כל אחד שואל את עצמו, קודם כל אנחנו יהודים, אחרי שהיה מה שהיה, ירושלים שוחררה וחזרה, צריך לדעתי להקדים ולמהר לעשות מה שצריך לעשות. זה לא דומה לשום מקום אחר שיש בו 800 או 900 אלף ערבים, כמו שיש בגדה המערבית. את ירושלים אנחנו ודאי נחזיק על הערבים שיש בתוכה, ובמידה שאנחנו נכנסים מהר ככל האפשר לחיים נורמליים, זה יותר טוב. אבל

אם השר ארן מבקש שהות של 24 שעות, נוכל להשאיר זאת לעוד יום-יומיים.

השר י. ספיר:

אבל אין זה צריך לעכב את הכנת החוק, אם יתברר

שיש צורך בו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם צריך חוק הוא יוחק. אני משום מה לא מניח

שקיומו עכשיו יכביד עלינו בוויכוח עם העולם בעצם הימים האלה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הוא יקל עלינו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

גם לי יש הרגשה כזאת, שגם העולם מבין, במידה

שהוא חי אתנו, את ההתרגשות של היהודים בכל העולם. יש עשרות ומאות מברקים וגם

העתונות אומרת, שעכשיו לא צריך לחזור למה שהיה לפני 10 שנים. אין ללחוץ על

ישראל בעניין העיר העתיקה. בכלל אין לזה קשר עם כיבוש טריטוריה. כאשר מדברים

על כיבוש טריטוריה מדובר על שטחי קרקע. אם אמרתי משהו, זה כאשר היה העניין

עם מצרים ועם סיני, ובאמת לא היתה כוונה לקרקע של סיני.

אני מציע במקום להתווכח, להקים ועדה של

משפטנים, גם במשרד הפנים יש איש יודע חוק ומשפט, שר המשפטים ושר הדתות והם

ידונו בדבר.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

צריך לצרף את שר החוץ ואת שר הבטחון, כי זה

נוגע גם לבטחון.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אף אחד אינו מתנגד שנדאג לירושלים כולה מבחינת

השרותים, ננקה אותה, נדאג לחשמל ולמים. אני מבין שכולם מסכימים, שבצו צבאי אפשר, גם אם אין קרב, להרוס בבולדוזרים כמה בתים, כדי שליד הכותל המערבי תהיה רחבה.

אשר לצד החוקי, מוסכם שתהיה ועדה בה ישותפו גם

המשרדים הנוגעים בדבר, ונגיע למסקנה. הייתי מציע שלא כל חברי הממשלה ידברו בכל עניין, כי אחרת לא נתקדם.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

זה נושא שפעם ב-2,000 שנה דנים בו...

ראש הממשלה ל. אשכול:

יהיו לנו עכשיו הרבה נושאים כאלה, אבל אנחנו

מוכרחים לקצר. במשך השבוע שאלנו את עצמנו לא פעם, מה יהיה אם ירושלים יהיה לה ממשל כזה, ועזה יהיה לה ממשל אחר.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני רוצה למסור אינפורמציה לחברי הממשלה, כדי שהם לא יחיו בטעות, איך אנחנו פעלנו מבחינה משפטית אחרי קום המדינה. ירושלים גם היום דה-יורה אינה דומה במצבה לפתח תקווה. אנחנו הכרזנו אז על יפו, על ירושלים, על נצרת, כעל שטח מוחזק, ועל כל מקום ומקום היתה הכרזה בחתימת שר הבטחון, ואחר כך אנחנו העברנו חוק שנקרא פקודת שטח השיפוט והסמכויות, שלפיו אנחנו פועלים בשטחים אלה. שר הפנים, במידה שהוא פעל בדברים אלה, הוא פעל בכל המקומות האלה בתוקף חוק, ולא בלי חוק. אני בטוח שבעניין ירושלים ידקדקו אתנו כחוט השערה ועוד יותר מזה. ואז התערבות השלטונות האזרחיים של המדינה הכובשת - ומבחינת החוק הבינלאומי אנחנו בכל זאת כבשנו את ירושלים - בלי שהם אומרים: אנחנו סיפחנו חלק זה, או שיחררו חלק זה, או צירפנו חלק זה למדינתנו, זה אחד הקשיים החמורים ביותר, שבהם דנו אחרי מלחמת העולם השנייה בגרמניה, והדיון היה על זה ששלטונות אזרחיים, לא שלטונות צבאיים, נכנסו לטפל בדברים שהיו שייכים לארץ הכבושה.

כאן אני אומר דבר פשוט, תהיה ועדה, נציע מה שנציע, כולם רוצים לעשות אותו הדבר, אבל שלא נפגע בחוק הבינלאומי, ושר הפנים אינו יכול לחבר את עירית ירושלים כאן עם עירית ירושלים ההיא, מפני ששם הוא איננו שר הפנים....

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אלא אם נחיל את הפקודה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אלא אם נעשה איזה אקט חוקי, אז שר הפנים וגם שר הדתות יכולים לעשות כל מיני דברים. עכשיו קיים שם ממשל צבאי, ורק הכוחות הצבאיים המקומיים יכולים לפעול, ולא שר הפנים. ראש עירית ירושלים, טדי קולק, היה אצלי אמש ואמרתי לו: אתה יכול להיהפך לקבלן של המפקד הצבאי המקומי, אבל

אינך יכול לפעול שם כראש עירית ירושלים, כי הוא איננו ראש העיר שם. כל עוד לא נסדר את הדבר מבחינה חוקית, גם שר הפנים וגם שר המשפטים, ואף שר אחר, לא יכול לפעול שם.

שר הבריאות י. ברזילי:

אני מבין שתהיה ועדה ומשאירים לנו עוד 24 שעות למחשבה. אבל ברצוני לשאול את שר המשפטים, כאן כמה חברים אמרו שיכול להיות שחוק יקל עלינו, והיו שאמרו כי זה עלול לעורר תגובות נגדנו. האם אפשר להקדים דה-פקטו לדה-יורה? מה פירוש להקדים דה-פקטו? קודם כל, מגע מחדש עם הממונים על המקומות הקדושים, כדי שלא תהיה להם טענה בשטח זה.

דבר שני, להעלות להר הצופים את האוניברסיטה ואת

בית החולים "הדסה".

ראש הממשלה ל. אשכול:

איך מעלים את האוניברסיטה ואת ביה"ח "הדסה"?

זה עניין של שבועות וחודשים.

שר הבריאות י. ברזילי:

אינני אומר שאתה יכול לעשות זאת מהיום למחר,

אבל אני חושב שאם לא ניצור עובדה אדמניסטרטיבית קיימת, לפני קבלת החוק, נעשה מישגה חמור. אילו היינו יכולים מבחינה מינהלית ושירותית להיות בתוך זה, היינו יכולים בינתיים לשקול דרך לגבי הדבר השני.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

בעניין ירושלים תהיה ועדה, נדמה לי שאם אפשר

בלי חוק - מוטב.

אבל יש לי עוד נקודה אחת, אני מבקש שהממשלה

תייפה את כוחו של שר האוצר ושל נגיד בנק ישראל, לקבוע את שער המטבע לדינר הירדני וללירה המצרית. אמנם זה דבר שונה לגמרי מהנושא הנדון, אבל דבר זה היה נחוץ כבר שלשום. אם אין התנגדות, אני מציע לרשום זאת בפרוטוקול.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אינני יודע מה המצב החוקי בעניין זה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

יכול היה שר האוצר ונגיד בנק ישראל לקבוע לפני

שנתיים, לפני שנה והיום מה שוויו של הדינר הירדני ומה שוויה של הלירה המצרית, לגבי המטבע הישראלית.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אבל צריך לקבוע שער כזה שהם יידעו, כי הלירה

המצרית לא שווה הרבה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

(לשר שרף) - מה רצית מאתנו?

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

בעיר העתיקה יש כבר עכשיו לירות ישראליות ודינרים ירדניים, ובעזה יש לירות ישראליות ולירות מצריות. הקצינים שם משלמים בלירה, ורציתי לדעת אם אני יכול לקבוע שער.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אתה יכול לקבוע.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

מספיק לי מה ששר המשפטים אמר, לגבי הפרוטוקול.

שר התחבורה מ. כרמל:

כל שאנחנו עושים בעניין ירושלים העתיקה צריך להיעשות בהנחה שהיא תישאר חלק מירושלים - בירת ישראל. צריך לצאת מהנחה שהעיר העתיקה תישאר חלק מבירת ישראל, יהיו הלחצים כאשר יהיו. ירושלים העתיקה נפלה במלחמה שנכפתה עלינו, והיא קמה במלחמה שנכפתה עלינו. העיקר בעיני לקבוע עובדות ממשיות בצד השני, כדי להביא לכך ששני החלקים מהווים עיר אחת. אם אפשר לעשות זאת בלי הצהרה כלפי העולם - מה טוב; אם לא תימצא דרך כזאת, ויש הכרח בחוק - אני בעד חוק. גם אם ניתן לעשות את זה עכשיו, ולו בדוחק מבחינה יורידית, לקבוע עובדות ואדמיניסטרציה וכדומה, אני מציע לטפל מיד בעניין החוק, ובבוא הזמן נחליט מתי העת לקבלת החוק בכנסת.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ההבדל ביני ובין שר המשפטים הוא לא לגופו של עניין. כולנו מאוחדים בדעה, שירושלים צריכה להיות מאוחדת. אבל מה ששר המשפטים מציע, אני חושש שזה עלול לעורר תגובה לא טובה בעולם, ולדעתי אפשר לסדר עניין זה בקול דממה דקה.

אפשר לעשות זאת בשתי דרכים: הרחבת גבולות

ירושלים....

השר מ. בגין:

וזה אפשר לעשות בקול דממה דקה?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

כן, כי זה לא צריך לבוא לכנסת. לכנסת צריך להביא את עניין ההסמכה, אבל לא חוק של ירושלים. קבלת חוק ירושלים, זה דבר שיעורר רגשות. כשם שירושלים אצלנו מעוררת את הרגש היהודי, היא מעוררת רגשות גם אצל הקתולים וגם אצל אחרים. איננו מחוייבים לעורר רגשות נגדנו. אם נותנים סמכות לשר הפנים, לא רק לגבי ירושלים אלא בכל מקום שכבשנו, לפעול לפי הבנתו, אני יכול לבוא מחר ולהרחיב את גבולות ירושלים על ידי צירוף הר הצופים, העיר העתיקה, ואולי אפילו קצת יותר מזה, ואני צריך לפרסם דבר זה ב"רשומות", וזה נגמר. אני יכול לעשות זאת לא על ידי חוק ירושלים, אלא על ידי זה שנותנים לשר הפנים סמכות לטפל בעניינים מוניציפליים על ידי חוק הסמכה.

שר המשטרה א. ששון:

כך היה גם ב-1949.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ואז יכול להיות גם האיחוד של שתי ההנהלות, מכניסים מספר נציגים שלהם לעירית ירושלים ועובדים יחד. בצורה זו אפשר להרחיב את גבולות ירושלים, ולא צריך להרעיש יותר מדי את העולם עם קבלת חוק ירושלים, בירת ישראל. בצורה זו נשיג מה שאנחנו רוצים באופן הפשוט ביותר.

אני מסכים שהעניין יועבר לוועדה.

שר החוץ א. אבן:

אני מבקש להציע הצעה לסדר. אנחנו מתפזרים מבלי לשמוע על המצב במועצת הבטחון, מה עמדת ארה"ב לגבי השלום, מה מצבנו במזרח אירופה, מה ההתפתחות האחרונה בשוק המשותף ומה הצעת משרד החוץ או שר החוץ, לגבי המשך המגעים המדיניים. הדברים דחופים, אני מציע שתהיה היום עוד ישיבה, או מחר בבוקר.

אני מבקש את שר המשפטים להציע הצעה להרכב הוועדה לדיון בשאלת מעמדה של ירושלים.

שר המשטרה א. ששון:

מתי נבחר בוועדה שעליה לדון על מטרות השלום?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מציע שנמשיך עכשיו בישיבה ונשמע סקירה מפי

שר החוץ.

אבקש את שר המשפטים להציע ועדה של שלושה או חמישה חברים יודעי דת ודין, שצריכה להגיע למסקנה, אם נחוץ חוק ואיזה חוק, אם טוב חוק או לא, בשאלה זו הדעה איננה אחידה. לי נראה שנחוץ חוק. הדברים שנעשה, למעשה לא ייעשו תוך שבועיים וגם לא תוך חודשיים, כך שלא הדברים יהפכו את ירושלים כולה לבירה על ידי מעשים, ועל כן יש צורך בחוק.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני מציע את השרים הבאים כחברי הוועדה, וכמובן שהשרים יכולים לשלוח במקומם את מי שימצאו לנכון: שר המשפטים, שר הפנים, שר הדתות, השר בגין, שר הבטחון ושר החוץ.

שר הבריאות י. ברזילי:

אני מציע לצרף את שר השיכון.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני מקבל.

שר הבטחון אמר שהוא ישלח מישהו במקומו, הייתי מבקש כי במידה שהשרים לא יופיעו, שישלחו את המשפטנים של משרדיהם.

הוועדה צריכה להביא לממשלה הצעה בעניין הסדר הצד הפורמלי בנוגע לירושלים.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

אני מציע לצרף את שר האוצר.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אינני חושב שבשלב זה, זה נחוץ. אני מקבל את הדעה שאין צורך לפרסם החלטה זו.

שר הסעד י. בורג:

צריך להטיל צנזורה על דיונים אלה, כי אלה ענייני בטחון.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אי אפשר להטיל צנזורה על כל דבר, זה לא עניין בטחוני לא צריך לרוץ לעתונאים ולא צריך לספר להם.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני מצטרף להצעת שר הסעד.

ראש הממשלה ל. אשכול:

בבקשה, תפנה אתה לצנזור ותסביר לו על יסוד מה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

הצנזורה לא כפופה לי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כל הישיבה הזאת דנה בעניינים בטחוניים, אפשר להגיד שזו היתה ישיבת ועדת שרים לענייני בטחון.

השר מ. בגין:

לא צריך לפרסם קומוניקט ולא צריך להסביר.

מזכיר הממשלה י. עוזאי:

אפשר בקומוניקט להזכיר שהיתה סקירה של הרמטכ"ל ושל שר החוץ.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מדבר לא על מה שמזכירת הממשלה תגיד לעתונאים, אלא על מה שמציעים כאן להטיל צנזורה. לא צריך לרוץ בעוד חצי שעה לעתונאים ולספר להם. לא יכולים על כל דבר להטיל צנזורה.

מ ח ל י ט י ם: להטיל על ועדת שרים להביא לממשלה הצעה בדבר הסדר מעמדה של ירושלים המאוחדת, מבחינה משפטית ומינהלית.

הרכב הוועדה: שר המשפטים - יו"ר, שר הבטחון, שר הדתות,
שר החוץ, שר הפנים, שר השיכון, השר מ.
בגין, או נציגי שרים אלה.

537. המצב המדיני

שר החוץ א. אבן:

הפעילות הבינלאומית סביב מערכות השבוע התנהלה בעיקר במועצת הבטחון. הוויכוחים שהתחילו ביום ב' שעבר נמשכו באופן רצוף. במשך השבוע מתנהלת לעיני העולם דרמה אנושית והיסטורית גדולה. למשל, לפני זה ראיתי חובה לצאת ליומיים כדי להתייצב לפני אותו קהל המרותק למקלטי הטלוויזיה, ואמרו לי שלאותה ישיבה שהוקדשה להרצאתי הקשיבו כדי 60 מיליון נפש באמריקה הצפונית וכ-50 מיליון נפש באירופה, דרך הטלסטר, וביומיים הראשונים, לפני שיצאתי משם, קיבלתי 5,000 מיברקים.

השר מ. בגין:

עם ברכות?

שר החוץ א. אבן:

עם ברכות ועם עצות רבות. העצה העיקרית היא:
DON'T GET PUSHED AROUND. הסי.בי.אס. יצר תקליט מהרצאתי והקדיש את ההכנסות ממכירת התקליט הזה לקרן חירום לישראל.

פרטים אלה על היקף השמיעה מובאים לא באקראי. גם

התקשרויות של כמה אישים, לרבות הנשיא ג'ונסון, ראסק, האמפרי, הסנטור קנדי וקיבלתי פתק מווילסון. הדברים מובאים כאן, מפני שסבור הייתי לתומי - וזאת חשוב שנקבע לגבי ההמשך - שעלינו חובה לא להחמיץ שום הזדמנות להשמיע דברינו בפני אותו קהל, זכויותינו, תביעותינו ושאיפותינו. הדבר אינו מובן מאליו, כי בשובי ארצה מצאתי גל גדול עכור של מאמרים הכופרים בעיקר, שישראל צריכה להוקיר רגליה ממעמדים כאלה, שהרי היא מעצמה גדולה, אינה זקוקה עכשיו לאהדת העולם מבחינת "עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב".

אני רוצה קודם כל לדעת מה עמדת הממשלה לגבי

תסיסות אלו. קראתי שני מאמרים, שהם מאד מוגזמים מבחינת הרשעות והטפשות, באותו כיוון, שיצאנו מכלל הצורך להזדקק למעמד הזה. זה היה ב"הארץ" וב"מעריב".

הנושא שנדון עד כה היה הפסקת אש, והיו שתי

תפיסות: הפסקת אש ונסיגה לקווים הקודמים, או הפסקת אש כדבר העומד בפני עצמו. הסובייטים והערבים הציעו הצעות שכולן אמרו: הפסקת אש, תוך כדי נסיגה, אבל כידוע לממשלה הדעות הללו לא נתקבלו, וכל ההחלטות שנתקבלו עד עכשיו דיברו רק על הפסקת אש. וכאן יש כבר שוני בין המצב היום ובין המצב שנוצר אחרי מערכת סיני, כאשר מעולם לא נתקבלה שום החלטה, אפילו ל-5 דקות, שלא כרכה הפסקת אש בחזרה מיידית לקווים הקודמים. השוני נובע כולו מההבדל בין העמדה האמריקנית אז, והעמדה האמריקנית עתה.

היתה שותפות מוחלטת בעצה ובתכנון תכסיסי בין

משלחת ישראל ובין המשלחת האמריקנית, ובכל הנוגע לקבלת ההחלטות הללו.

קודם כל נקבע הסכם שאנחנו הולכים רק להפסקת אש

שיש בו משום הקפאת המצבים הצבאיים. שנית, היה תיאום לגבי העיתוי של ההחלטות. מאלפת העובדה כי ביום הראשון לדיונים, ביום ב' בבוקר, בטרם הגעתי לשם, הסובייטים דווקא ניסו לעכב את הדיון ולהשהות את ההכרעות. כנראה הציפיה היתה

שהערבים יצליחו לנגוס נגיסה מסויימת משטחנו. והם נהגו מינהל פיליבסטר עד שהתבררו תוצאות המערכה, ובשעה 17:00 באותו יום הם נחפזו להציע הצעות להפסקת אש והחזרת כוחות.

הערבים נחלו כשלון תכסיסי מוחלט. כל החלטה על הפסקת אש נתקבלה לאחר שהשגנו עיקר מטרתנו באותה חזית. אחר כך נותרו 24 שעות עד שהערבים הסכימו להפסקת אש, עד שנוצר מרחב של זמן לתיחום השטחים. כלומר, בשני המקרים לגבי ירדן ומצרים המהלך היה כזה: כיבושים של צה"ל, החלטת מועצת הבטחון על הפסקת אש, קבלת ההחלטה על ידי ישראל, השהיית ההיענות הערבית, כיוון שאנחנו מיהרנו לקבל את הפסקת האש, והצד הערבי לא ראה עצמו מסוגל להשלים עם המצב.

השר מ. בגין:

בגלל התנאי שהוספנו, שנקבל הפסקת האש בתנאי שהם

יקבלו אותה.

שר החוץ א. אבן:

בשני המקרים התכסיסים שלהם למעשה שיתפו פעולה עם המטרות שלנו. ונוסף על כך שכאמור היה תיאום עם האמריקנים לגבי לוח הזמנים. הגורם היחידי שקצת טרף את קלפינו היה דווקא הגורם הסורי, שקיבל את עקרון הפסקת האש, לפני שהתקדמנו הרבה בהגשמת היעדים שלנו שם.

צריך לציין שהפרק הראשון בפרשה הזאת עבר בשלום,

והסיבה היחידה היא העמדה האמריקנית, שאליה הצטרפו גם בריטניה, דנמארק וקנדה, אבל היוזמה האמריקנית היתה מובהקת כל הזמן, ועד היום הזה. אחרי מבצע סיני היתה הצטרפות בריה"מ לארה"ב בלחץ עלינו לנסיגה מהשטחים, והפעם אנחנו עדים למחזה שיש קיטוב מוחלט וחד מאד בין ארה"ב מזה לבין בריה"מ מזה. הקיטוב הזה בא

לידי ביטוי לא רק בדיוני המועצה, אלא גם במפה הדיפלומטית, כאשר אמריקה מנותקת ממרבית מדינות ערב, ובריה"מ מנותקת ממדינת ישראל.

מה העמדה האמריקנית ומניין היא שואבת את השראתה בדיוניה? קודם כל הנצחונות שלנו זכו שם לסיפוק ציבורי רחב, לשפע של התלהבות יהודית, ולהבעת סיפוק גם על ידי גורמי השלטון. עובדה היא שפרט לבריה"מ ולערבים, שום מדינה לא מצאה לנחוץ להוקיע את עצם הפעולה הישראלית, וגם כאן יש שוני גדול בין 1957 לבין 1967. הפמליה הערבית....

שר השיכון מ. בנטוב:

מה היתה עמדתה של הודו?

שר החוץ א. אבן:

אינני מבחין בין הודו לבין מדינות ערב, כי אני חושב שיש לנו מדינות יותר ידידותיות מאשר ממשלת הודו.

מדוע השוני הזה? א) מפני שענייננו מסייע למגמה הגלובלית של ארה"ב לעצור את ההתפשטות הסובייטית בעולם. יש איזו הקבלה של מגמות כאן, כזכור בקובה יצאו קברניטי המדיניות המערבית למניעת ההתפשטות הזאת באופן ממשי, ופה נעצר באופן כל כך נמרץ המהלך הזה של ההתפשטות הסובייטית. יש המתנבאים לפעמים בשפה אחרת, זו הפעם הראשונה שיש לארה"ב שותף מנצח, זו לא וויטנאם, זו לא קוריאה וגם לא פורמוזה, לאמריקה יש התחברות עם גורם ששווה משהו ואיננו נחשל.

נוסף על כך, נוצרה במשך שבוע הימים שקדם למערכה אווירה מיוחדת במינה, והיתה הצטברות כזאת של רגש, של פאתוס אנושי רב, של הכשרת לבבות, של התרגשות ציבורית ספונטנית ברחבי העולם. כאשר עברתי באמסטרדם דיברו

על תהלוכה של 20 אלף איש בחוצות העיר. בבריסל הכל גועש. החדרנו את התודעה כי קיומה של מדינת ישראל עומד בסכנה, וכל מה שנשאר מהמצפון האנושי בא לידי ביטוי מרוכז באותם הימים.

אין ספק שהגורמים הציבוריים הללו הצטרפו לקביעת עמדה אחרת בארה"ב מזו שהיתה קיימת ב-1956, כאשר הפתענו את הציבור ואת הממשלה באותו הזינוק המפתיע. יש להוסיף על כך - ולכך יש אישור משלושה ארבעה אישים, שכולם קרובים לנשיא, ושניים דיברו, והביעו התלהבותם קבל עם ועולם, ואמרו דברים בשם אומרם, שהנשיא העריך מאד את העובדה, ואותו שבוע ימים שהתאפקו על מנת להעמיד במבחן את התחייבותו, אותם ימים יצרו אצלו תסביך של התחייבות, קצת של אשמה וקצת של התחייבות, ולאחר שהחדרנו בו את האשמה הזאת, הוא איננו בן חורין להתפטר מהתוצאות המדיניות של פעולותינו העצמאיות, לא כל שכן בהיותו סבור שעל ידי פעולותינו שיחררנו אותו ממיצר גדול. עובדה היא שהוא התחייב מעבר לאפשרותו להגשים את התחייבותו. אולי בקלות דעת מסויימת דיבר על אניות ועל ציים ועל תותחים, שצריכים כאילו לאלץ את המצרים להיכנע. כאשר הוא העמיד תכנית זו במבחן המציאות, במבחן הרצון הרופף של מדינות ימיות אחרות. הוא נכנס למצוקה גדולה, מצד אחד קומיטמנט להסרת ההסגר, ומצד שני יכולת מוגבלת מאד להגשים אותה, וסיכויים קטנים מאד וסיכונים גדולים מאד לקיום ההתחייבות תוך עימות עם בריה"מ. כל מיני חלומות בלהות התחילו להתעורר, אם יגשים את ההתחייבות או לא יגשימנה. התמוטטות של מערכת ההתחייבות יחד עם מאבק פנימי גדול מאד, שהרי היהדות גועשת ורועשת, והקונגרס סוער כתוצאה מאי הגשמת התחייבותו, והגשמת התחייבותו תביא אולי למעשה נגדי של נאצר לחסימת תעלת סואץ, ואולי לפגישה של ארה"ב ובריה"מ במיצרי טיראן.

ממצוקה זו הזינוק שלנו גאל אותו, וכך הוא התנבא

באזני שניים שלושה אנשי שיחו. אין ספק שהוא כאן נשם נשימה עמוקה, לא כל שכן שהתוצאות היו יותר מהתוצאות שציפו להן, אולם גם הם הופתעו מהקצב וההיקף של הנצחון.

שמעתי אומרים שם, וכך אמר לאחד מאנשינו באמריקה, מקנאמרה, שהמצרים היו בשיא המתח וההתכוננות ב-24 במאי, למחרת תפיסת המיצרים ועד ל-28 במאי, כאשר היתה ציפיה שישראל תפעל. אחר כך כנראה היתה ירידה גדולה במתח, שהרי הם הניחו שיש להם שניים שלושה שבועות, וייתכן שבעבור שבוע היו מגיעים למתח יותר גבוה. אין הסבר אחר לאותה תופעה מחפירה מבחינה צבאית, ששום מטוס רציני לא יצא לקרב, ושום רגל מצרית לא דרכה על שעל אדמה ישראלי בכל ימי המערכה. השפל והרפיון, לעומת התכונה הכמותית העצומה, זו אחת ההפתעות, ומכאן ההסברה המתלווה לתבוסה של נאצר. הם הובסו, אבל תוך הצלת כבוד מסויים. המצרים ירדו בנכסיהם גם מבחינת הכבוד וגם מבחינת הערך הצבאי. זו היתה התחושה בימים הראשונים של המערכה.

אני חייב לומר שמאז נצטברו כמה עננים. ראשית, התקרית הזאת שעלתה בחייהם של אמריקנים באותה אניה. פה הם הגישו מחאה, אבל לא רק מחאה, אלא תחנונים שנבין את עדינות המצב במים האלה, והם אמרו: הייתם יכולים לתאר לעצמכם מה היה קורה אילו היתה זו אניה סובייטית? והתברר שהם הפעילו את כל הטלפונים האדומים והלבנים כדי להבטיח שלא תהיה התערבות, והם הודיעו לנו: "טוב שמהרתם להודיע לנו על כך, כי אחרת מי יודע לאן היינו נגרפים עקב האיפול לגבי זהותו של התוקף".

השר מ. בגין:

זו היתה אנית מלחמה?

שר החוץ א. אבן:

הנוסח הוא שזוהי אנית מחקר, אבל אינם רוצים להבליט זאת. כאשר רואים את רשימת הנפגעים, מתברר שיש ביניהם הרבה יהודים, הרבה תלמידי "ישיבה אוניברסיטי". זו היתה אניית הקשבה והיו בה הרבה בעלי השכלה ערבית ומזרחנים למיניהם. לכן ההודעות היו מעורפלות, אינם מעוניינים

בהרבה חקירות בקונגרס. היו עשר אבידות, וידוע שישנם 15 נעדרים, ויש חשש ש-15 נעדרים אלה סגורים באחד מחלקי האנייה. כאשר רוצים למנוע טביעתה של אנייה, סוגרים את המעברים, ויש חשש שהם סגורים באחד המקומות. ואז מודיעים שם ברדיו על בחור אחד מנורס-קארוליינה, בחור אחד ממניסוטה וכו'. הם מבינים שזו היתה טעות, אבל זה כמובן העיב.

כל דיבור שלנו נשקל ונמדד. ביום צאתי פורסם בטלוויזיה כאילו שגרירנו בלונדון הודיע שהיריה הראשונה היתה ישראלית ואנחנו זינקנו כדי להקדים את ההתקפה. מיד התקשרו עם הבית הלבן, התברר שמישהו סילף את דבריו, אבל בשביל ג'ונסון, העניין הזה שיצאנו נגד מי שנע לקראתנו, בשבילו זה דבר חשוב ממדרגה ראשונה, כאשר הקשבתי להודעה היום, חשבתי שאנחנו חייבים לעמוד על דבר זה בכל הודעה פומבית, לא רק לגבי תוקפנות כללית, אלא גם לגבי תוקפנות מפורשת.

מה עמדת ארה"ב לגבי העתיד? העובדה שאינה מציעה שנחזור לסטאטוס-קוו אין בה שום ערובה שהיא מזדהה אתנו בתביעות ההיטוריות שלנו. אינני סבור שארה"ב סבורה שאנחנו נשתרע על פני המפה הזאת משטחי איסמעיליה בדרום ועד קונטרה בצפון. אינני מאמין שכך הם חושבים. הלך מחשבתם משתקף לפי שעה בשלוש ההחלטות: ההחלטה שהציעה במועצת הבטחון, ההחלטה הראשונה שדיברה על הפסקת אש; ההחלטה השניה, שגולדברג הראה לי אותה ערב הגשתה, והוא אמר כמה דברים חשובים, שאחרי הפסקת האש על הממשלות הנוגעות בדבר להיכנס לדיון כדי לקבוע את הדברים הבאים: את מערך הכוחות, את שמירת האינטרסים הבינלאומיים, כלומר הסכם לגבי המקומות הקדושים, ומניעת לוחמה והקמת שלום קבע במזרח התיכון, ובדיונים הללו הם יכולים להסתייע בצד שלישי כלשהו, ואם רצוי להם - גם באו"ם.

החידושים לעומת עמדות אמריקאיות קודמות הם:

הדגשה על אחריותם של הצדדים; מיעוט המשקל המיוחד לאו"ם, וההנחה שכל דבר אחרי הפסקת האש לרבות תנועות צבאיות, חייב להיות נדון בין הצדדים ולא להיות נכפה כאילו מלמעלה.

ההצעה הזאת אין לה שום סיכוי להתקבל במועצת הבטחון, כפי שהיא מורכבת. היא נוסחה למעשה כתשובה תכסיסית להצעה סובייטית על נסיגת הכוחות. גולדברג טילפן אלי ב-10:00 בלילה ואמר: "אנחנו יודעים שיש הצעה סובייטית של חזרה לקווים הקודמים, זו הצעה מאד מסוכנת, עלולים להצטרף אליה כל מיני גורמים שאינם ידידי ישראל, מי יודע איך צרפת וקנדה יגיבו, צריך להעמיד רוחב אחר, ועל כן הוא קיבל את רשותו של הנשיא לנסח ניסוח זה, לאו דווקא נסיגה לקווים הקודמים, אלא הקפאת המצב ובירורים על הכל.

כך עומד הנוסח על השולחן עכשיו, ויש בו השתקפות מסויימת של עמדתה של ארה"ב.

השתקפות אחרת היתה בשיחה שהיתה לסגן הנשיא, האמפרי, עם מנהיגים יהודים בושינגטון. 40 אלף יהודים הגיעו לווינגטון על מנת לצעוק חמס על מדינת ישראל הצפויה לכלייה. כאשר הם הגיעו לווינגטון, מדינת ישראל "המסכנה" כבר לא היתה אותה מדינת ישראל, והם נאלצו לשנות את הסיסמאות, לאו דווקא "כבשת הרש", אלא הצורך לא לבזבז הזדמנות זו. הנשיא קצת רגז על ההתקהלות הזאת. הוא אמר: "מה רוצים ממני? אני מסובך עם שבע מדינות ערביות, מפציצים אנייה שלנו, מדוע לא סומכים עלי? מה ההתקהלות הזאת?"

על כל פנים, כמה ממנהיגי ההתקהלות הזאת נתקלו על ידי האמפרי, ומדבריו אפשר ללמוד גם לחיוב וגם לשלילה מה הם הלכי הרוח. הוא אמר: הוא הבין ממשלת ישראל וממדינת ישראל שהיא מאד רוצה שאמריקה תנטרל את הסובייטים ולא תתן לסובייטים להכתיב תוך כדי הפחדה את המהלכים. הדבר הזה נעשה והנשיא פעל בכיוון זה בימים האחרונים בתקיפות וביעילות, תוך חילופי דברים תכופים עם ממשלת בריה"מ.

שנית, יש לארה"ב התחייבות שמיצרי טיראן ותעלת סואץ יהיו פתוחים לכולם, כולל ישראל. לגבי תעלת סואץ מדובר על הבטחת אמריקה מ-1957, שלא קויימה ויש לקיים אותה.

שלישית, ממשלת ארה"ב תקיפה בדעתה שאין לחזור לפליאטיבים כגון הפסקת אש או שביתת נשק, כי אם חייבים להגיע לידי הסדר ושלוש.

למרות דברים אלה, עלי לציין שיום לפני כן הראה לי גולדברג טיוטת הצעה שהמלים הפסקת אש ושביתת נשק הופיעו בה. צעקתי צעקות עצומות, ואמרתי שלא תיתכן שביתת נשק אחרי 20 שנה, צריך להתנער מדבר זה. והוא נכנס לאיזה חדר, התקשר עם מי שהתקשר, ולבסוף הוציא זאת. זה סימן גם כן למידת ההזדקקות לנו בנסיבות אלו, אם יש בכוחנו להוציא מלים, יש לזה חשיבות, ועכשיו במקום שביתת נשק, כלומר במקום: ARMISTICE, כתוב באחד הסעיפים:

TO TAKE NECESSARY MEASURES FOR IMMEDIATE CEASEFIRE AND PROMPT WITHDRAWAL WITHOUT PREJUDICE TO THE RIGHTS, CLAIMS, AND POSITIONS OF ANYONE OF THEIR OTHER PERSONNEL BEHIND THE ARMISTICE LINES AND TAKE OTHER APPROPRIATE MEASURES TO ENSURE DISENGAGEMENT OF FORCES...

ואחר כך מדובר על משא ומתן ישיר לשלום והזדקקות לצד שלישי במקרה הצורך.

האמפרי בשיחתו עם מנהיגים יהודים אמר, שהנה בכל זאת ארה"ב בהצעתה אינה מכניסה עניין הסכם שביתת נשק, אלא מדברת על הסדר חדש. שני הסעיפים הראשונים אשר מדברים על פתיחת המיצרים ועל פתיחת תעלת סואץ והצורך בהסדר יציב מהווים עמדה אמריקנית תקיפה, שממשלת ארה"ב תעמוד עליה. לגבי מיצרי טיראן יש אפילו תקווה שאף הסובייטים יסכימו. לשאלת נוסבאום - אחד המשתתפים מטעם הארגונים היהודיים - האם ממשלת ארה"ב תעמוד בכל זאת על עניין זה גם אם רוסיה לא תשתף פעולה, השיב סגן הנשיא חיובית. לגבי הגבולות התחמק סגן הנשיא האמפרי מתשובה ואמר שזה עניין לצדדים.

אשר לתעלת סואץ גילה האמפרי ששוקלים בין היתר, שבמקרה ונאצר יפול ייתכן שיהיה צורך להגיע לידי ניהול בינלאומי של התעלה.

פה יש דבר מעניין, אחד השרים אמר פעם בשידור בטלויזיה שאין לנו עניין לתפוס את התעלה. גורם אמריקני רב מעלה שאל: "מדוע לא? אולי זה ייצור הזדמנות, תישארו שם, אולי זה יפתח פתח לנפילת נאצר, ואם התעלה תהיה בידיים זרות, אולי אפשר יהיה להגיע לידי איזה הסדר בינלאומי".

אנחנו צריכים להתרגל, שכפי שאנחנו חושבים עכשיו במושגים שהיו מאד זרים לנו לפני כמה שבועות מבחינת הרצינות שלהם, כך שם יש הלכי מחשבה שאי אפשר להעלות על הדעת, כי המהלכים של הצבא מוטטו את המציאות הקודמת.

באותה שיחה עם סגן הנשיא הוא הסביר כמה פעמים שהשגת השלום חייבת לכלול הסדר סופי של בעיית הפליטים. לשאלה בעניין ההתחייבות לגבי גבולות ישראל לאחר ההסדר, הוא התחמק מתשובה. פה הקושי שלהם, שהם הורגלו, ואנחנו הרגלנו אותם לדבר על שלמות טריטוריאלית של מדינות המזרח התיכון. שלימות טריטוריאלית יש גם למצרים, אולי זה לא כל כך ברור, ואולי אפשר לחשוב על צירופים מסויימים. אמריקה משתמשת בהודעות שלה בנוסחאות שנאחנו דיברנו עליהן רק לפני שבועיים, של שמירה על שלימותן הטריטוריאלית של המדינות.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

לעומת הצהרתו של דה גול שדיבר על זכות קיום.

שר החוץ א. אבן:

הזאת ועוד שיחה שהיתה לי. לא הלכתי לושינגטון, כי באותם הימים הייתי מרותק לאו"ם ולמעשה לטלויזיה. על כל פנים, כל מי שמדבר למועצת הבטחון אינו מייחס את דבריו למסובים מסביב לשולחן, אלא הוא רואה לפניו את כל הקהל הזה וקוצר מלוא הרווח.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אני מציע שאת תקליט נאומך תמציא לחברי הממשלה.

שר החוץ א. אבן:

ברצון רב.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

מדוע לא שודר נאומך ברדיו? יש בארץ מספיק

אנשים יודעי אנגלית.

שר החוץ א. אבן:

זה נאום של 40 דקות, ובאמת שאלתי על כך את שר

ההסברה.

הממשלה האמריקנית הקדימה אותנו בהקמת קבוצת

עבודה לתכנון המדיניות האמריקנית במזרח התיכון. קבוצה מאד רבת תנופה אינטלקטואלית, שבראשה עומד קלארק קליפורד, יועצו של הנשיא לענייני בטחון, שהיה בזמנו מזכיר מדיני לטרומן. אגב, הוא מספר שעזרתו בזמן הקמת מדינת ישראל ב-1948 היתה רבה מאד. איש חיובי מאד, פרט לעניין אחד שהוא קאתולי אדוק, ועניין ירושלים מעסיק אותו מאד. השני בקבוצה זו, שהוא כוח מניע ואיש מבריק מאד, מק-ג'ורג' בנדי, שהיה יועצו המדיני של קנדי ועכשיו של ג'ונסון, והוא מתמסר לזה. הוא דיבר אתי בטלפון ושלח אלי שליח, יהודי מאנשי אמוננו לאמור, שהבעיה היא לשמור משהו גם מההיסטוריה של העבר. האיש אינו יודע מה רוצים לבלוע ומה רוצים להקיא, והוא שאל: "מה אצלכם היחס בין השטח לבין האוכלוסיה, הרי יש התנגדות, כיצד נוכל להצדיק משפטית את הגבולות החדשים של מדינת ישראל? מה דעתכם לגבי השותפים לבירור הזה, כמו חוסיין למשל". אמריקה מוסיפה לחשוב שהוא עדיין שותף למשא ומתן, ויש לנו בפרס כמה מהמתנגדים, שרוצים להבטיח שחוסיין יהיה שותף להסדר. הם בעד זה. אבל מה שהפתיעני אצל בנדי, שהוא ממין את הבעיות, אבל בלי שום תשובה. אי רצון לגבש תשובה בלי לדעת מה המחשבה הישראלית, אם רוצים את ארץ ישראל על פליטיה, ואולי אז אין לדבר על שלימות טריטוריאלית, כי אז יש שאלה של שלימות טריטוריאלית של מצרים. האם רוצים בסיני? האם רוצים הסדר טריטוריאלי או בטחוני, פירוז, הבטחה וכו'. הוא זורק דברים כאלה כדרכו לחלל העולם. מה לגבי הגדה המערבית: קיום כולל או קיום נפרד? "אתם מבינים שיש לכם עכשיו הזדמנות וחובה לתרום יותר לפתרון בעיית הפליטים. אצלכם יש לא רק רווחים כאן, אלא תוספת חובה, ועל הכל יש כאן בעיית ירושלים" (ציטטה באנגלית).. בעניין זה תהיה התקפה אישית מצד הוואתיקן, ואולי גם מאישים בווינגטון. כלומר, עלולים להגיע שברירי פגזים משם, ועל כך הוא אמר: "תכריזו השכם והערב על שמירת המקומות הקדושים. תבינו דבר אחד, החשיבות של ההסדר שיספק את כל הדתות, כי העולם הנוצרי לא ירצה ששומר יהודי יעמוד ליד הקבר הקדוש והעולם המוסלמי לא ירצה שזה יעמוד ליד זה". הוא זרק כל מיני חצאי

פסוקים כאלה. "הבליטו בשלב מוקדם שאתם ערים לעניין זה, תכתבו מכתבים ותמסרו הודעות לאפיפיור, למועצת הכנסיות, כולן הודעות מאד משכנעות".

הם עוד לא התקדמו מאד בעבודתם, אבל העובדה שיושבת קבוצה זו, וזה מחייב שאם רוצים להחזיק מעמד במועצת הבטחון, צריך להתקדם במהירות לקראת גיבוש הצעות. על כן אני חשוב שהעניין של גיבוש קבוצות עבודה, שכפי שאמרתי הופך לדחוף ביותר, אבל אין לי שום ערובה שמחר במועצת הבטחון לא יהיה דיון על נסיגת הכוחות, על כן השותפות אתם תהיה חשובה כפי שהיתה בזמן הפסקת האש.

לי נדמה שהמפתח הוא בקשירת קשרים ישירים בינינו ובין גורם ערבי כלשהו, ברגע שיש משא ומתן והסכמים על יסוד משא ומתן ותוך הכרעה בינלאומית, גם מבחינה בינלאומית זו יכולה להיות עובדה חשובה ביותר.

שני הדברים: תיאום אתם במועצת הבטחון, השהיות כדי להסתייע בהם ולהפעיל כל האפשרויות שלנו כדי להגיע לידי הידברות כלשהי עם איזה שהוא גורם ערבי, ירדני, מצרי או סורי...

השר י. ספיר:

יש לדעתך סיכוי כלשהו למצוא גורם ערבי כלשהו

שיסכים להידברות?

שר החוץ א. אבן:

אולי בוועדה מצומצמת יותר נדבר על זה. ייתכן

שבעזרת גורמים אחרים תימצא אפשרות, לא כל שכן כאשר הגורמים הערביים זקוקים לנו. אם אמריקה תאמר להם: "אתם רוצים להשתחרר מהחרפה הזאת ומהכיבוש, הכתובת היא ישראל". יתכן שאין להם ברירה אחרת, אלא אם משהו יפתח להם דלת אחרת. על

כן שני הדברים האלה חשובים, אם אנחנו חושבים על עצירת מהלך של לחץ. ועל כך יש חשיבות מסויימת בהצעה הזאת.

לגבי בריה"מ אני מסרתי כל מה שאפשר למסור. ביקשתי מממשלת הולנד, והיא נענתה לבקשה, לייצג אותנו בבריה"מ. יש רושם שאחרי הניתוק המוחלט של יחסים מצד בריה"מ, צ'כוסלובקיה ובולגאריה נחזיק מעמד. כבר ברור לנו שפולין ורומניה אינן מנתקות את היחסים. היה חשש לגבי הונגריה, אשר פרסמה הודעה, שאם ישראל לא תפסיק את הפעולות הם ינתקו את היחסים. כאשר נציגנו הגיע שם למשרד החוץ עם המברק שיש הפסקת אש בשעה 06:30 בערב, איש שיחו אמר לו שאפשר לשבת בשקט.

ביוגוסלביה יש הרבה גידופים, אבל לא העלו שום בעייה של ניתוק היחסים הדיפלומטיים.

עלי עוד להציע הצעה פורמאלית, שאנחנו נסכים שממשלת פינלנד תייצג את ענייני בריה"מ אצלנו. אני מניח שלא צריכה להיות כל התנגדות.

והדבר האחרון שעלי למסור, אם כי הדבר הפרסומי עדיין מעורפל. כידוע לחברי הממשלה ניהלו עם ועדת השוק המשותף משא ומתן במשך חודשים רבים על הסתפחות ישראל, ואותה ועדה גיבשה עכשיו המלצה הטעונה אישור של מועצת השרים, ולעומת מה שנאמר לנו לפני כן, יש לה המלצה אחת, בלי שום אלטרנטיבה, היא ממליצה על אסוציאציה ומשמיטה את כל שאר האפשרויות.

התיקונים שחלו מאז דיווחתי לממשלה הם, שהיה סעיף בדין וחשבון, המזכיר את הקשיים האפשריים עם מדינות ערב. הסעיף הזה נמחק.

שר השיכון מ. בנטוב:

ההצעה נתקבלה פה אחד?

שר החוץ א. אבן:

היתה הסתייגות צרפתית.

היה סעיף ביחס לסיוע ושיתוף פעולה טכני, עכשיו

הסעיף הזה נוסח בצורה יותר חיובית.

המשפט המכיל המלצה לאפשרות של הסכם פרפרנציאלי,

לפי סעיף 111, נמחק. בטיוטה הקודמת של הדין וחשבון הם אמרו שיש להגיע לידי

הסכם פרפרנציאלי או לסעיף 238, שהוא הסעיף הרצוי לנו, או על פי סעיף 111. הם

מחקו את עניין סעיף 111, והם מסיימים בהמלצה יפה מאד שניסוחה בצרפתית (ציטטה):

"הוועדה חושבת שהאחריות של אירופה כלפי ישראל, והקשרים המיוחדים של אירופה

כלפי ישראל חייבים להביא את הקהיליה לנוסחה של אסוציאציה".

החלטתי לא לפרסם זאת עד עבור זעם הימים האלה,

אבל הואיל וזה פורסם בכל העתונות, רציתי למסור על כך לחברי הממשלה.

538. צירוף חברים לוועדת המל"ח

שר השיכון מ. בנטוב:

אני מבקש אישור פורמלי של צירוף מנכ"ל משרד השיכון מר טנה לוועדת המל"ח. הוא כבר יושב שם, אבל זה כנראה דורש אישור פורמלי של הממשלה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אני מבקש לצרף גם את מנכ"ל משרד התיירות לוועדת המל"ח, כי יש עכשיו בעייה נוספת. העיר העתיקה בירושלים נתפרנסה הרבה מתיירות, יש שם 6,000 חדרים בבתי מלון, ועל כן לדעתי צריך מנכ"ל משרד התיירות להיות חבר הוועדה.

מ ח ל י ט י ם : לצרף לוועדת המל"ח העליונה את המנהל הכללי של משרד השיכון ואת המנהל הכללי של משרד התיירות.

539. תיקונים מס. 1 ומס. 2 לחוק התקציב לשנת 1967/68

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

אני מבקש את הממשלה לאשר, שנביא לכנסת הצעת חוק להוציא 350 מיליון ל"י, שאנחנו מגייסים כמסים, לצרכי בטחון, כתוספת לתקציב הבטחון. זאת אנחנו צריכים להביא לאישורה של הכנסת.

ועוד דבר - לייפות כוחו של שר האוצר יחד עם ועדת הכספים של הכנסת להעביר סכומים מסעיף לסעיף. הכוונה למה שהבאתי בשבוע שעבר, בדבר צמצום תקציבי המשרדים והעברת כספים לענייני בטחון. עוד אינני מביא הצעה, גם מפני שהישיבה עמוסה, וגם מפני שעוד לא גמרתי את הבירורים עם משרדי הממשלה. מבחינה חוקית פרלמנטרית יגמרו את הבירורים, ואפשר לעשות זאת על ידי ועדת הכספים של הכנסת, שמאשרת העברה מסעיף לסעיף.

הדבר השני מופיע בתקציב מיוחד.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

לעניין הקיצוצים והעברה מסעיף לסעיף - אני חושב שצריך להביא זאת עוד הפעם לממשלה, ולא להעביר זאת דרך ועדת הכספים. המצב קצת נשתנה, אינני יודע אם צריך ללכת בדרך של קיצוצים בתקציבי המשרדים, שהם קיצוצים של פרוטות לעומת מה שצריך.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

אני מודיע על דעת שר האוצר שלא נביא לוועדת הכספים של הכנסת שום דבר, אלא מה שיאושר על ידי הממשלה. אבל את הצעת החוק אנחנו צריכים להגיש לכנסת.

מ ח ל י ט י ם : לאשר את הצעות חוק התקציב לשנת 1967/68 (תיקון מס. 1) ו- (תיקון מס. 2), תשכ"ז-1967, ולהגישן מיד לכנסת.

540. יחסי הכלכלה עם השטחים המוחזקים בידי צה"ל

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

אני מציע שבכל העניינים של היחסים הכלכליים בין השטח המוחזק בידי צה"ל ובין השטח הישראלי מלפני שבוע, תימסר סמכות לוועדה של שלושה שרים, או מי שמתמנה על ידם, להחליט על כך. אני מציע ועדה של שר הבטחון, שר האוצר ושר המסחר והתעשייה. שר האוצר יהיה יושב ראש הוועדה.

יש בעייה של קניית סחורות והובלת סחורות של
 אספקה, יש עניין של מיליון ורבע ערבים, זה כמו יחסים בין שתי מדינות. מבחינת
 ההיקף וההסדר, דברים אלה הם בטיפול של ועדת המל"ח והממשל הצבאי. אבל מה תעשה
 ועדת המל"ח, ששם יושבים נציגי כל המשרדים, על כך יוחלט במקרה הצורך בוועדה של
 שלושה שרים, או מי שימונה על ידה.

השר מ. בגין:

אני מציע לצרף את השר יוסף ספיר.

שר החקלאות ח. גבתי:

אני חושב שגם שר החקלאות צריך להיות בוועדה זו.

שר הבריאות י. ברזילי:

מה לגבי ענייני השירותים?

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

בענין זה יש לך נציג בוועדת המל"ח.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אמרנו שתהיה השבוע עוד ישיבה, האם כל הדברים

האלה אינם שייכים לממשלה?

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

אלה צרכים שצריך לפעול בהם, למשל, יחסים עם
אונר"א, גם בדרום וגם בגדה המערבית. הם רוצים לקנות דברים, ונכון שבגלל זה שר
החקלאות צריך להיות בוועדה זו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מדוע שלא נמכור להם?

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

אלה בדיוק הדברים שבהם צריך לקבל החלטות, ועל
כן צריכה להיות ועדה.

מ ח ל י ט י ם: ליפות כוחה של ועדת שרים, להחליט בכל הנוגע ליחסים הכלכליים
עם השטחים המוחזקים בידי צה"ל.

הרכב הוועדה: שר האוצר - יו"ר, שר הבטחון, שר החקלאות, שר
המסחר והתעשייה, והשר י. ספיר או נציגיהם.

541. הצעת חוק בדבר חנינה חלקית

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני מציע להטיל על ועדת השרים לענייני חקיקה

להביא לממשלה הצעת חוק בדבר חנינה חלקית. הכוונה כמובן להוציא מהחנינה

רוצחים, אנסים, וכו' ועבירות בטחונות. יש לי רשימה, אבל אני מבקש לקבוע

בפרינציפ בדבר החנינה החלקית, ושהוועדה תדון בפרטים. זה דווקא מסוג הדברים

שהייתי רוצה שמזכירת הממשלה תפרסם היום בהודעתה.

מ ח ל י ט י ם: .לאשר עקרונית מתן חנינה חלקית לעבריינים מסויימים, לכבוד

נצחוננו של צה"ל וליפות כוחה של ועדת השרים לענייני חקיקה

להכין הצעת חוק בנדון.

.....
.....
.....

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אני חושב שמוכרח להיות עוד ישיבה השבוע בשאלות

מדיניות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אנחנו בקיים ישיבה נוספת השבוע, ביום חמישי.

הישיבה ננעלה בשעה 14:15